

RIGSARKIVET

Færørelaterede arkivalier i danske arkiver

KOM GODT I GANG

AF KAMMA LOUISE DALSGAARD BECH

Rigsarkivet

sa.dk

Denne vejledning hjælper dig i gang med at finde færørelaterede arkivalier i danske arkiver.

Vi introducerer de væsentligste arkivskabere og deres færørelevante arkivalier, samt forskellige emnepræsentationer med fokus på nogle af de vigtige områder i det færøske samfund, således at du nemt kan blive hjulpet i gang med at finde materiale om eksempelvis bank- og finansvæsenet på Færøerne. Desuden introducerer vi et udsnit af de færørelaterede arkivalier fra forskellige privatpersoner, der findes i danske arkiver.

Indhold

Færørelaterede arkivalier i danske arkiver	4
Hvad menes med danske arkiver og færørelaterede arkivalier?	4
Hvad skal du være opmærksom på?	5
Monopolhandelstiden	6
Justitsministeriet	11
2. Ekspeditionskontor	12
Andre færørelaterede arkivalier fra Justitsministeriet	13
Statsministeriet	13
Sundhed og sygdom	15
Kirke og skole	18
Folketællinger	22
Udenrigsministeriet og repræsentationerne i udlandet	23
Konger og statsministre	24
Amtmænd, rigsombudsmænd og færøske politikere	26
Forsvaret	28
Lov og ret	30
Klaksvigstriden	31
Infrastruktur, transport og forsyning	33
Erhverv (landbrug, fiskeri, industri, handel m.v.)	35
Færingehavn	39
Bank- og finansvæsen	40
Organisationer og foreninger	43
Kultur og videnskab	44
Forskningsdata	46
Klima	48
Kort og tegninger	49
Udvandrerne	50
Arkiver, læsesale og hjemmesider	51

Færørelaterede arkivalier i danske arkiver

Færøerne blev i mange hundrede år regeret og administreret fra Danmark og København, og mange af de færørelaterede arkivalier befinder sig derfor i dag i danske arkiver, hovedsageligt i Rigsarkivet.

Disse mange arkivalier kan bruges til at belyse den færøske historie, udviklingen af næsten alle dele af det færøske samfund, samt de gensidige relationer mellem Færøerne og Danmark.

Administrationen af Færøerne og de færøske forhold har ændret sig i årenes løb, og det er derfor ikke helt ligetil at finde de færørelaterede arkivalier i de danske arkiver. Modsat Grønland har der aldrig eksisteret et særskilt ministerium for Færøerne, og det færøske samfund er gennem tiden blevet administreret af flere forskellige myndigheder (arkivskabere). Der er derfor en del ting, du skal være opmærksom på, hvis du ønsker at arbejde med færørelaterede arkivalier.

Denne vejledning hjælper dig i gang med at finde færørelaterede arkivalier i danske arkiver. Vi introducerer de væsentligste arkivskabere og deres færørelevante arkivalier, samt forskellige emnepræsentationer med fokus på nogle af de vigtige områder i det færøske samfund, således at du nemt kan blive hjulpet i gang med at finde materiale om eksempelvis bank- og finansvæsenet på Færøerne. Desuden introducerer vi et udsnit af de færørelaterede arkivalier fra forskellige privatpersoner, der findes i danske arkiver.

En række af Rigsarkivets færørelaterede arkivalier er indscannede og kan ses på Arkivaliononline via Rigsarkivets hjemmeside. En del af de færørelaterede arkivalier fra de øvrige danske arkiver i denne vejledning er også indscannede og kan findes på de pågældende arkivers hjemmesider. Arkivalier, der endnu ikke er indscannet, kan ses på det pågældende arkivs læsesal. Derudover findes der indscannede samt digitalt skabte færørelaterede arkivalier, der ikke kan ses på de pågældende arkivers hjemmesider, idet arkivalierne endnu ikke er frit tilgængelige. Hvis du får tilladelse til at se disse arkivalier, vil du i nogle tilfælde kunne få adgang til at se dem hjemmefra, mens de i andre tilfælde fortsat skal ses på det pågældende arkivs læsesal.

Hvad menes med danske arkiver og færørelaterede arkivalier?

I denne vejledning beskrives kun færørelaterede arkivalier, der befinder sig i danske arkiver. Færørelaterede arkivalier, der befinder sig på Føroya Landsskjalasavn, er derfor ikke medtaget her.

Færøerne var oprindeligt et norsk biland, og sager vedrørende Færøerne frem til opløsningen af Danmark-Norge i 1814 blev ofte administreret sammen med sager vedrørende Norge. Derfor vil denne vejledning i afsnittet Monopolhandelstiden komme ind på nogle af de arkivalier, der efter unionsopløsningen er blevet flyttet mellem Rigsarkivet i Danmark og

Riksarkivet i Norge, hvor en del færørelaterede arkivalier befinder sig i dag.

Færørelaterede arkivalier, der befinder sig på andre danske kulturinstitutioner end arkiver, er ikke medtaget i denne vejledning. For at du kan få en fornemmelse af, hvilke typer færørelaterede arkivalier du kan finde uden for arkiverne, følger her et par af kulturinstitutionerne.

Allerførst er der Det Kongelige Biblioteks Håndskriftsamling, der bl.a. rummer materiale fra personer med virke inden for kunst, kultur, humaniora og videnskab. Her kan du finde materiale fra de færøske forfattere William Heinesen og Jørgen-Frantz Jacobsen.

Derudover ligger også mange museer inde med arkivalier. Museernes arkivalier omhandler oftest enten museet selv eller relaterer sig til museets samlinger. Medicinsk Museion i København har fx materiale fra den eneste færøske Nobelprismodtager, lægen Niels Finsen, som der bl.a. også kan findes materiale fra i Det Kongelige Biblioteks Håndskriftsamling, mens der ikke umiddelbart findes personlige arkivalier fra ham i de danske arkiver, hvor du til gengæld kan finde materiale fra Finseninstituttet.

Hvad angår de forskellige private personarkiver eller privatarkiver, der befinder sig i danske arkiver, så er denne vejledning begrænset til de privatarkiver, hvor der findes materiale om vigtige færørelaterede begivenheder, forhold, personer m.v. Hvis det drejer sig om fx en færøsk politiker, er vedkommendes privatarkiv kun medtaget, hvis der findes materiale fra pågældendes embedsperiode, der findes en senere beretning om embedsperioden, eller der findes breve fra andre færøske politikere m.v. Derfor er fx privatarkivet på Historisk Arkiv i Hjørring efter Niels Winther, der var det første færøske medlem af Folketinget i perioden 1851-1857 og efterfølgende endte som sagfører i netop Hjørring, ikke medtaget i denne vejledning, da materialet i dette privatarkiv relaterer sig til Hjørring og ikke til Færøerne.

Hvad skal du være opmærksom på?

Når man arbejder med færørelaterede arkivalier, er der en række særlige forhold, som man skal være opmærksom på.

Du skal som udgangspunkt være opmærksom på sproget. Når det kommer til person-, firma- og stednavne m.v., kan de været stavet på dansk eller færøsk, og du bør derfor benytte begge stavemåder, når du leder efter færørelaterede arkivalier, da noget materiale fra en arkivskaber kan være registreret med den danske stavemåde, mens andet materiale fra den samme arkivskaber er registreret med den færøske stavemåde. Denne vejledning kan give dig en idé om de stave- og søgemuligheder, der findes, da fx materiale om Færingehavn på Grønland er registreret med "Færingehavn", "Færingehavn", "Færingehavne" osv.

Dernæst skal du være opmærksom på, at det langt fra er alle myndigheder, der ligesom fx Justitsministeriets 2. Ekspeditionskontor har samlet alle sager vedrørende Færøerne i én arkivserie. Hvis du ikke kan finde en Færø-journal med tilhørende Færø-sager under den arkivskaber, der har behandlet det sagsområde, du søger færørelateret materiale om, så prøv i stedet at undersøge arkivskaberens almindelige journalregistre, journaler og journalsager. Du skal dog også være opmærksom på, at selvom arkivskaberer behandlede et givent sagsområde, når det gjaldt sager om resten af riget, så blev sagerne vedrøren-

de Færøerne i nogle perioder samlet under andre arkivskabere. Fx findes hovedparten af centraladministrationens sager vedrørende Færøerne fra perioden 1849-1935 under ovennævnte kontor i Justitsministeriet, da man i denne periode behandlede sager vedrørende Færøerne som et afsondret sagsområde.

Hvis du ønsker at benytte materiale såsom breve og anden korrespondance fra bestemte privatpersoner, skal du desuden være opmærksom på, at disse som oftest skal findes i brevmodtagerens arkiv og ikke kan ses i afsenderens eget arkiv. Således findes der fx breve fra folketingspolitiker og senere lagmand Peter Mohr Dam på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv i bl.a. Socialdemokratiets arkiv og diverse statsministres privatarkiver.

Endelig skal du i forhold til denne vejledning være opmærksom på, at arkivskaberne og i endnu højere grad de enkelte arkivserier som udgangspunkt kun nævnes i et af vejledningens afsnit. Der findes derfor fx materiale fra monopolhandelstiden også under bl.a. afsnittet Sundhed og Sygdom og materiale under afsnittet Monopolhandelstiden, der emnemæssigt relaterer sig til et af de andre afsnit i denne vejledning.

Monopolhandelstiden

Den første monopolagtige handel på Færøerne startede, efter den norske konge Magnus Lagabøte i 1271 lovede årligt at sende to skibe med forsyninger til Færøerne, men Hansaforbundet trængte sig i de følgende årtier ind på den færøske handel, til trods for at den norske konge Erik Præstehader i 1294 udtrykkeligt forbød dem at handle på Færøerne.

nopol, hvor den færøske handel skiftevis var underlagt og blev drevet af bl.a. forskellige købmænd, lensmænd, kompagnier m.v. Fra 1655 blev Færøerne forpagtet af adelsmanden Christoffer Gabel, der i 1661 fik tilstået øerne som len. Lenet, og herunder handlen på øerne, skulle arves af hans søn Frederik. Da Frederik Gabel døde i 1708, overtog kronen selv handelen, og frem til monopolhandelens ophævelse i 1856 var den færøske handel herefter en del af skiftende kongelige handler, i nogle perioder alene og i andre sammen med den grønlandske, islandske og/eller finmarkske handel.

Færøske sager blev i den dansk-norske centraladministration som oftest behandlet sammen med de norske sager frem til dobbeltmonarkiets opløsning i 1814. Efter adskillelsen af Danmark og Norge har man ad flere omgange overført arkivalier vedrørende Norge hertil, og nogle arkivalier vedrørende Færøerne fra monopolhandelstiden befinder sig derfor i dag i det norske Riksarkiv i Oslo. I visse tilfælde har nogle af de færørelaterede arkivalier dog kunnet udskilles fra arkivalierne om Norge, og disse arkivalier er dermed forblevet i Danmark eller er blevet leveret tilbage hertil fra Norge. En del af materialet vedrørende Færøerne, Norge og de andre bilande fra især de senere udvekslinger af arkivalier er desuden blevet mikrofilmet eller kopieret på anden måde, og der er derfor i dag igen adgang til disse dele af det færørelaterede materiale på Rigsarkivet i Danmark.

I arkivalierne herunder finder du materiale fra og om de forskellige kongelige færøske handler, om skibe, der sejlede mellem Danmark og Færøerne og om handelsmonopolets og Den Kongelige Færøske Handels opløsning. Du finder også forskelligt regnskabsmateriale fra både handelen på Færøerne og fra færøske myndigheder m.v. Desuden finder du materiale om og fra regeringen og administrationen af Færøerne, herunder om forleninger, retsvæsenet, kirkelige anliggender m.v. Vær opmærksom på, at der under nogle af de arkivskabere og arkivserier, der beskrives herunder, også omtales materiale fra efter monopolhandelens ophør. Dette gælder især for nogle af de reviderede regnskaber.

■ **Danske Kancelli, Rigsarkivet**

Oprindeligt var Danske Kancelli det eneste ekspeditionskontor for breve vedrørende det kongelige myndighedsområde i Danmark (indtil Kongeåen), Norge, Island og Færøerne. Efter 1660, hvor denne eneret ophørte, fik Danske Kancelli i overvejende grad overdraget tilsynet med retsvæsenet, amter og købstæder samt kirkelige anliggender i Danmark og Norge.

Kancelliets udgående breve blev efter afsendelsen indført efter koncept i kopibogsrækkerne. Breve til embedsmænd og lignende i de såkaldte tegnelser og breve til almenheden i de såkaldte registre. Disse to kopibogsrækker blev ført frem til år 1800. Breve til adressater på Færøerne skal frem til dette år findes sammen med breve til adressater i Norge i arkivserierne med norske tegnelser og norske registre, hvor der også findes breve til adressater i Island og Grønland. De originale norske tegnelser og norske registre findes i henhold til en aftale fra 1991 i Riksarkivet i Oslo, men i Rigsarkivet i København findes mikrofilm af materialet, der desuden kan ses via Arkivalieronline.

I perioden 1800-1804 blev de færøske sager behandlet af kancelliets 2. departement sammen med sagerne vedrørende tropekolonierne, og i perioden fra 1804 var både de færøske, norske (til 1814), islandske og tropiske sager under 3. departement. I perioden fra 1800 findes kancelliets udgående breve i registrarer og brevbøger.

Kancelliets indkomne breve samt koncepter og andet internt materiale er i vidt omfang gået tabt. Der findes dog nogle færørelaterede koncepter og indlæg bevaret for både tegnelserne og registrene. Det ældste materiale, der går tilbage til 1572, findes sammen med tilsvarende materiale, der vedrører Bohuslen, Island og Grønland.

Materialet fra perioden 1660-1799 findes i Koncepter og indlæg til Norske registre (1660-1699), Koncepter og indlæg til Norske tegnelse (1660-1699), Koncepter og indlæg til Norske registre (1699-1771) m.v., hvor der på trods af arkivseriernes navne udelukkende findes materiale vedrørende Færøerne og Grønland. Dette blev udtaget, inden man kort efter 1814 til Norge udleverede de koncepter og indlæg, der kun vedrører Norge, og efterfølgende, ifølge en overenskomst fra 1927, til Island udleverede tilsvarende materiale vedrørende Island.

Danske Kancelli blev ophævet i 1848, og dets sager overgik da til de forskellige nyoprettede ministerier.

Du kan læse mere om Danske Kancelli i vejledningen på Rigsarkivets hjemmeside.

■ **Den Administrerende Direktion for den Kgl. Færøske Handel**, Rigsarkivet

Den almindelige varetagelse af den færøske handel var i perioden 1774-1787 forenet under samme direktion som den islandske og finmarkske, men blev ved kongelig resolution i 1790 henlagt under samme direktion som den grønlandske handel. De færøske og grønlandske sager blev dog holdt hver for sig. Den overordnede bestyrelse af den færøske handel var indtil 1816 henlagt under Den færøske handelskommission og derefter under Rentekammeret.

Her findes materiale fra perioden 1777-1860, bl.a. forskelligt regnskabsmateriale i fx Handelsregnskaber for etablisementet (1836-1850), Hovedbøger (1799-1856) og Regnskabs-Oversigter, Balancer m.v. Færøske Handels Regnskaber vedk. (1841-1860), men også materiale der dækker andre dele af den Kongelige Færøske Handels virke i fx Brev-kopibog (1777-1860), Sager til Journalen (1777-1860) og Fortegnelser over post til og fra Færøerne (1827-1855).

■ **Den færøske handelskommission**, Rigsarkivet

Den færøske handelskommission blev nedsat i 1789 for nærmere at tage stilling til denne handels fremtid og eventuelle frigivelse. Kommissionen ophævedes i 1816, uden at den færøske handel var blevet frigivet, og kommissionens sager overgik til Rentekammerets Islandske, færøske og grønlandske renteskriverkontor.

Her findes materiale om det færøske samfund, den færøske handel og kommissionens arbejde.

■ **Den færøske handelskommission Handelsforvalteren i Torshavn**, Rigsarkivet

Her findes materiale fra perioden 1790-1856, herunder bl.a. korrespondance og lister over gods og breve, der blev sendt til og fra Færøerne.

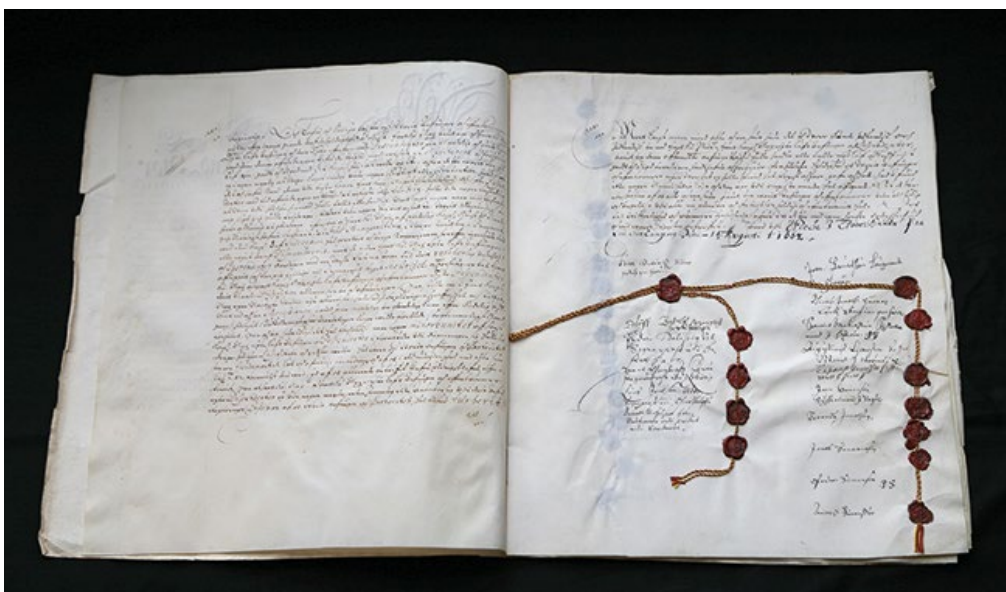
■ **Den Overordnede Direktion for Den Kgl. Grønlandske, Islandske, Finmarkske og Færøske Handel**, Rigsarkivet

Denne direktion forestod i perioden 1781-1787 den overordnede bestyrelse af den nordatlantiske handel. Her findes materiale frem til 1788 om bl.a. den færøske handel, fx findes reglementet for denne i Originale forestillinger (1781-1787).

- **Kongehuset Arvesuccessionen og suveræniteten, Rigsarkivet**

I [Enevoldsarveregeringsakter, Norge Island og Færøerne \(1661-1662\)](#) findes bl.a. den enevoldsarveregeringsakt, der blev underskrevet og bekræftet den 14. august 1662 i Thorshavn i forbindelse med afholdelsen af det årlige lagting.

Nogle af underskrifterne og lakseglene på den enevoldsarveregeringsakt, der blev underskrevet i Thorshavn den. 14. august 1662.

- **Kollektkommissionens arkiv, Københavns Stadsarkiv**

Kollektkommissionen oprettedes i 1795 og samlede penge ind til hjælp til ofrene for Københavns brand.

I [Kollektbøger fra Færøerne \(1795-1799\)](#) findes materiale, der foruden giverens navn også lister det donerede beløb og giverens hjemsted. Kollektbøgerne er ledsaget af et par breve til Kollektkommissionen fra Wenceslaus Hammershaimb, der var landfoged på Færøerne.

- **Magistratens 1. afdeling, Sekretariatets arkiv, Københavns Stadsarkiv**

I [Fortegnelse over skibe, som farer i udenrigs havne \(1858-1870\)](#) findes lister ført årligt over skibe hjemmehørende i København med angivelse af bl.a. skippers, reders og fartøjets navn, skibets rute og besætningens størrelse. Her findes oplysninger om de skibe, der sejlede fast til Færøerne for bl.a. Den Færøske Handel.

For fortegnelserne fra perioden 1767-1857, se nogle af de øvrige arkivalier fra Københavns Stadsarkiv i dette afsnit.

- **Magistratens 1. hovedfags arkiv, Københavns Stadsarkiv**

I [Fortegnelse over skibe og fartøjer, hjemmehørende i København \(1801-1804\)](#) er forgænger til fortegnelsen fra Magistratens 1. afdeling, Sekretariatets arkiv.

- **Magistratens 1. sekretariats arkiv, Københavns Stadsarkiv**

[Fortegnelse over skibe og fartøjer, hjemmehørende i København \(1805-1857\)](#) er forgænger til fortegnelsen fra Magistratens 1. afdeling, Sekretariatets arkiv.

■ **Ministeriet for Monarkiets Fælles Indre Anliggender**, Rigsarkivet

I Færøske Handels ophævelse (1856-1858) findes materiale om afviklingen af Den Kongelige Færøske Handel, herunder bl.a. om afhændelse af handelens bygninger, pensionsberegninger for handelens embedsmænd og oplysninger om de ansattes navn, stilling, arbejdssted og længde af ansættelse.

■ **Rentekammeret**, Rigsarkivet

Rentekammeret var fra 1660 det administrativt selvstændige organ, der skulle forvalte alle statsmagtens finansielle anliggender. Rentekammeret fik med tiden flere forskellige sekretariater, kontorer, afdelinger og kamre m.v., og flere af disse kom til at forvalte de færøske sager. Selvom der kan findes færørelateret materiale under bl.a. de underordnede arkivskabere "Rentekammeret Norske Afdeling", "Dansk-Norsk Tabelkontor" m.v., har hovedparten af det færørelaterede materiale fra Rentekammeret dog dette som arkivskaber, og skal ikke findes under diverse kontorer, afdelinger og andre underordnede arkivskabere.

Der findes her meget andet materiale om Færøerne end bare om de finansielle anliggender. Foruden diverse regnskaber, gældsboøger, afgiftsoversigter og generalbalancer findes der også forskellige beretninger, forestillinger, resolutioner og sager fra eller om Færøerne, herunder bl.a. Indberetninger fra en rejse til Færøerne ved Jens Kristian Svabo (1781-1782). Svabo havde ved kongelig resolution fået støtte til en rundrejse på Færøerne, således at han kunne udarbejde en fysisk og økonomisk beskrivelse af øerne.

Her findes også bl.a. Journaler over de indkomne sager vedr. Island og Færøerne (m. reg.) (1741-1771), Journaler (1741-1771), Kopibøger for sager vedr. Island og Færøerne (m. reg.) (1683-1771), Journaler for Færøerne og Grønland, ltr. A - F (m. reg.) (1771-1848), Sager til journal for Færøerne og Grønland (1771-1848) og Kopibøger for Færøerne og Grønland (m. reg.) (1771-1848), der er forløberne for Justitsministeriets færøsager.

De færøske sager blev frem til 1814 behandlet i Rentekammerets norske afdeling, og en del færørelateret materiale fra Rentekammeret er derfor i de efterfølgende århundreder blevet udvekslet mellem Norge og Danmark. Fx blev Regnskab for stenkulsbrud på Hvalbø, Færøerne (1783-1790) i 1996 leveret tilbage fra Riksarkivet i Oslo til Rigsarkivet i København.

■ **Reviderede Regnskaber**, Rigsarkivet

Alle regnskaber vedrørende statslige indtægter og udgifter har skullet underkastes revision. Et stort antal af regnskaberne er i Rigsarkivet samlet under Reviderede Regnskaber. Heri indgår også regnskaber, der ikke er revideret, og som evt. er afleveret til Rigsarkivet af andre myndigheder end den reviderende myndighed. Regnskaber fra myndigheder, som selv har revideret eller har haft særlige revisorer eller revisionskontorer, skal søges i vedkommende myndigheds arkiv.

Regnskaberne skal findes under forskellige underordnede arkivskabere, der er navngivet efter de regnskaber, der kan findes her. De færørelaterede regnskaber omfatter bl.a. de underordnede arkivskabere "Den færøske handel på Færøerne", "Færøernes Overformynderi", "Stenkulsbrud på Færøerne" og "Regnskabsbøger over uld og hoser indkommet til Torshavn". Hovedparten af disse underordnede arkivskabere har kun en enkelt arkivserie, og i denne arkivserie findes regnskabsmateriale, der svarer til navnet på den underordnede arkivskaber. Enkelte af arkivskaberne har dog flere arkivserier, hvilket bl.a. er tilfældet for "Reviderede Regnskaber Færøerne samt visse

islandske og grønlandske regnskaber”. I arkivserierne her findes ikke kun regnskabsmateriale, men også fx redegørelser og indberetninger m.v. som en del af regnskaberne eller som bilag til disse. I [Politimesteren på Færøerne \(1940-1963\)](#) findes der bl.a. opgørelser over konfiskeret gods, lister over ansatte med angivelse af ansættelsesforhold og løn og udskrifter af dombøger m.v.

Vær opmærksom på, at en del af det færørelaterede materiale, der findes under Reviderede Regnskaber, er fra efter monopolhandelens ophævelse. Dette gælder især for materialet fra ”Reviderede Regnskaber Færøerne samt visse islandske og grønlandske regnskaber”.

■ **Rådstueskriverens kontors arkiv**, Københavns Stadsarkiv

I [Lister over ind- og udgående skibe ved Københavns toldkammer \(1742-1800\)](#) findes kronologiske oversigter over skibene med angivelse af bl.a. skippers navn, skibets ladning og lastens størrelse, samt hvor skibet er indgået fra eller udgået til.

[Skibe og fartøjer, hjemmehørende i København \(1767-1800\)](#) er forgænger til fortegnelsen fra Magistratens 1. afdeling, Sekretariatets arkiv.

■ **Særligt Stillede Landskaber og Unionsriger**, Rigsarkivet

Her findes bl.a. materiale fra de dele af den danske konges lande, der ikke var dele af kongeriget Danmark, herunder Færøerne.

I [D 11 Island og Færøerne \(1480-1900\)](#) findes bl.a. materiale om handel og råstofudvinding på Færøerne, i [D 11 Island og Færøerne, Supplement I \(1480-1900\)](#) bl.a. materiale om forleningsforhold og handel på Færøerne, i [D 11 Island og Færøerne, Supplement II \(1480-1900\)](#) bl.a. materiale om forhandlinger om fremmedes ret til fiskeri og handel på Færøerne og i [D 11 Island og Færøerne, Supplement III \(1480-1900\)](#) bl.a. materiale vedrørende Færøerne og Færøernes historie

Justitsministeriet

Efter Grundlovens indførelse i 1849 blev sager vedrørende Færøerne behandlet samlet i Islandske Departement, der frem til 1855 hørte under Indenrigsministeriet og derefter frem til 1874 under Justitsministeriet. I 1874 behandlede de færøske sager i Justitsministeriets 2. Ekspeditions kontor, derefter i perioden 1885-1904 i Ministeriet for Islands Ekspeditions kontor og derefter frem til 1935 igen i Justitsministeriets 2. Ekspeditions kontor.

Prospekt af Thorshavn fra fregatten Søe Ridderen 1720. Søkort fra Det kongelige Søkortarkiv.

Da sagerne vedrørende Færøerne i perioden 1849-1935 udgjorde et afsondret sagsområde med egen arkivdannelse, findes disse sager, på trods af rokeringerne mellem departementer, kontorer og ministerier, samlet under Justitsministeriets 2. Ekspeditionskontor. Dog blev visse af de færøske sagsområder i årenes løb udskilt fra de færøske sager og i stedet henlagt under forskellige fagministerier. For en gennemgang af disse udskillelser, se afsnittet 2. Ekspeditionskontor.

For de sagsområder vedrørende Færøerne, der var samlet under Justitsministeriets 2. Ekspeditionskontor, var Justitsministeriets beskæftigelse med sagerne i mange tilfælde rent formel, idet afgørelser først blev truffet efter korrespondance med det vedkommende fagministerium, ligesom også administrationen foregik gennem de inspektorater, tilsyn m.v., der sorterede under disse fagministerier.

I 1935 fordeltes de resterende færøske anliggender mellem fagministerierne i overensstemmelse med den almindelige ressortfordeling. Sager vedrørende Færøernes almindelige forhold og stilling i riget og sager vedrørende flere ministerier, eller som ikke henhørte under noget fagministerium, kom under Statsministeriet. Fra 1935 og frem har Justitsministeriets beskæftigelse med færøske anliggender derfor været på niveau med de andre fagministerier.

2. Ekspeditionskontor

Sager vedrørende Færøerne fra perioden 1849-1935 skal som udgangspunkt findes her, men der er dog visse undtagelser, idet det færøske fyrvæsen hørte under Marineministeriet i hele perioden, og Post og Telegraf var integreret i de tilsvarende danske etater. I 1874 overtog Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet de færøske kirke- og skolesager, søfartsspørgsmål overgik i 1919 til Handelsministeriet, havne- og vejsager overgik i 1921 til Ministeriet for Offentlige Arbejder, og Landbrugsforsøgsvirksomheden var henlagt under Landbrugsministeriet. Og endelig i 1926 blev en række færøske sagsområder overført til Landbrugsministeriet, Handelsministeriet og Socialministeriet.

I arkivalierne herunder, der alle befinder sig i Rigsarkivet, kan du finde materiale om alle forhold i det færøske samfund, undtagen de sagsområder nævnt ovenfor, der var henlagt under andre fagministerier. Da næsten alle forhold i det færøske samfund er repræsenteret i arkivalierne fra 2. Ekspeditionskontor, vil der for nogle af de forskellige arkivserier ikke blive gennemgået nærmere, hvilke sagsområder materialet dækker. Materialet er i stedet grupperet således, at du nemt kan finde sammenhørende journaler, journalregistre og sager m.v. Vær opmærksom på, at der godt kan findes materiale om den samme sag vedrørende Færøerne på tværs af disse grupperinger.

- [Færø- og Grønlandsjournalsager \(1849-1862\), Færø- og Grønlandsjournaler I – III \(1849-1862\), Register til Færø- og Grønlandsjournaler I-III \(1849-1862\), og Diverse Færø- og Grønlandsjournalsager uden nummer \(1852-1855\)](#)
- [Færø-journalsager \(1862-1935\), Færø-journal \(1862-1935\), Register til Færø-journal \(1862-1935\) og Kontrolbog for færøske sager \(1900-1906\)](#)

I kontrolbogen listes bl.a. de sager, der har været oversendt til sagsbehandling ved andre myndigheder, såsom fx Færø Amt, Udenrigsministeriet og Marineministeriet.

- [Færøsk brevregister \(1853-1935\) og Færøsk brevbog \(1853-1935\)](#)
- [Færøske bestallinger \(1855-1865\) og Register til færøske bestallinger \(1855-1865\)](#)
Her findes forskellige kongelige bestallinger af og bevillinger til folk på Færøerne. Efter 1858 findes der desuden en henvisning til den korresponderende Færø-journalsag.
- [Færøske forestillinger \(1849-1935\), Færøske konceptforestillinger \(1849-1857\), Register til færøske forestillinger \(1849-1935\) og Navnekartotek over grønlandske og færøske embedsudnævnelser \(1900-1950\)](#)
Her findes bl.a. beretninger, indstillinger og henvendelser om fx embeder, love, straf, kirker og andre forhold på Færøerne. På trods af dateringen dækker navnekartoteket udnævnelser i perioden 1855-1865 og henviser til forestillingsdatoen.
- [Indberetninger om tinglyste love og anordninger på Færøerne \(1850-1895\)](#)
Her findes bl.a. både de tinglyste love og anordninger samt lister over hvornår de blev publiceret i de forskellige færøske sysler.
- [Regnskabsbog \(Færø\) \(1872-1879\)](#)
- [Revisionskommission ifølge lov af 29.03.1867, §4 angående en ny skyldsætning af jordene på Færøerne. Forhandlingsprotokoller \(1876-1877\)](#)

Andre færørelaterede arkivalier fra Justitsministeriet

Udover materialet fra 2. Ekspeditionskontor findes der også færørelaterede arkivalier fra andre dele af Justitsministeriet.

I arkivalierne herunder, der alle befinder sig i Rigsarkivet, kan du hovedsageligt finde regnskabsmateriale fra Færøerne. For arkivalier fra retslige institutioner m.v., se afsnittet Lov og ret, for ”Undersøgelseskommissionen af 8. Juni 1995 Lov nr. 356 vedrørende Den Færøske Banksag”, se afsnittet Bank- og finansvæsen, og for Justitsministeriets sag angående Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.

■ 1. Ekspeditionskontor

I [Færøernes regnskaber \(1940-1946\)](#) findes regnskabsmateriale for bl.a. politi, sognefogeder, sysselmænd, domsmænd og sorenskrivere på Færøerne, og i [Kontrolbog for færøske og grønlandske regnskaber \(1855-1873\)](#) findes regnskabsmateriale for bl.a. Den Færøske Handel og for Skibsafgifter og jordebogskasser på Færøerne.

Statsministeriet

Da sagerne vedrørende færøske anliggender i 1935 fordeltes mellem de forskellige fagministerier i overensstemmelse med den almindelige ressortfordeling, overtog Statsministeriet sagerne vedrørende Færøernes almindelige forhold og stilling i riget og sagerne vedrørende flere ministerier, samt sagerne som ikke henhørte under noget fagministerium. I Statsministeriet blev sagerne vedrørende Færøerne efter 1949 ikke på samme måde som i Justitsministeriets 2. Ekspeditionskontor behandlet som et afsondret sagsområde med egen arkivdannelse, selvom der findes perioder, hvor de færøske journalsager blev

samlet i arkivserier for sig selv. Efter indførelsen af hjemmestyret i 1948 har de færøske myndigheder løbende overtaget flere og flere opgaver selv, men de færørelaterede arkivalier fra Statsministeriet fra 1948 til i dag omfatter fortsat materiale om de indre færøske forhold, bl.a. fordi en af hovedopgaverne for det færøske rigsombud består af periodiske indberetninger til Statsministeriet om aktuelle økonomiske og politiske forhold på Færøerne.

I arkivalierne herunder, der alle befinder sig i Rigsarkivet, kan du finde materiale om det færøske hjemmestyres indførelse, om den økonomiske udvikling på Færøerne, om den færøske fiskerflåde, rigsombudsmandens indberetninger til Statsministeriet, korrespondance mellem Statsministeriet og Færø Amt, amtmanden og rigsombudsmanden, om de færøske valg m.v. Du finder alle arkivalierne registreret under Statsministeriet eller under et udvalg, kommission eller lignende nedsat af Statsministeriet. For materiale fra statsministrenes embedsarkiver, se afsnittet Konger og statsministre, og for materiale fra Statsministeriets sag om Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.

■ **Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne**

Dette udvalg blev oprettet i 1964 af Statsministeriet i forbindelse med oprettelsen af Investeringsfonden for Færøerne. Udvalgets opgave var at holde sig løbende underrettet om den økonomiske udvikling på Færøerne og afgive beretning herom til statsministeren.

Efter 1983 blev udvalgets korrespondance i udgangspunktet journaliseret i Statsministeriet og skal derfor som hovedregel findes der. Dog kan der findes noget af udvalgets korrespondance efter 1983 i [Indgået post \(1976-1985\)](#) og [Udgået post \(1976-1986\)](#).

■ [Detailprojekter, færøske havne \(1975-1980\)](#)

Her findes bl.a. rapporter, prisoverslag og tegninger for havneanlæg i Klaksvig, Hvalba og Sørvágur.

■ [Diverse vedr. Færøerne \(1950-1959\)](#) og [Diverse vedr. Færøerne \(1955-1958\)](#)

Her findes bl.a. materiale om skibsregistrering på Færøerne, nationalitets- og indregistreringscertifikater for færøske skibe, Det Dansk-Færøske Kulturfond og overdragelsesdokumentet af Thorshavn Skanse til det færøske hjemmestyre i 1958.

■ [A/S Færøske fiskeskibe af 19.6.1944 \(1944-1952\)](#)

Her findes materiale fra og om dette aktieselskab, der i 1944 blev stiftet af Statsministeriet, Finansministeriet, Ministeriet for Handel, Industri og Søfart og Fiskeridirektoratet med det formål hurtigt at få fornyet den færøske fiskerflåde.

■ [Færøske journalsager \(1935-1949\)](#), [Journal for færøsager \(1935-1949\)](#), [Register til journal for færøsager \(1935-1949\)](#), [Færøsk kopibog \(1935-1949\)](#) og [Statsministeriet. Fremvisningslister til Færøjournal 1935-1949 \(2000-2000\)](#)

Her findes Statsministeriets journalsager vedrørende Færøerne fra perioden fra overtagelsen af sagsområdet fra Justitsministeriet i 1935 og frem til 1949.

■ [Færøske journalsager \(1955-1961\)](#)

For perioden 1955-1961 er de færøske journalsager samlet i en arkivserie for sig. Der findes dog ikke selvstændige journaler og journalregistre til disse sager, og sagerne kan derfor i stedet identificeres vha. Statsministeriets almindelige journaler og journalregistre, og derefter ved at bruge [Statsministeriet. Fremvisningslister til Færøjournal](#)

1955-1961 (2000-2000), såfremt der i journalen ikke oplyses et særskilt færøjournalnummer. For perioden 1950-1955 og tiden fra 1962 og frem indgår Statsministeriets sager vedrørende Færøerne i ministeriets almindelige journaler, journalregistre og journalsager.

- Rigsombudsmanden for Færøerne (1955-1965)
Her findes bl.a. korrespondance mellem Statsministeriet og rigsombudsmanden på Færøerne.
- Rigsombudsmanden for Færøerne, indberetninger (1983-1997)
Her findes rigsombudsmandens indberetninger til Statsministeriet primært om politiske forhold og erhvervsforhold på Færøerne. Her findes bl.a. materiale om valg til Folke- og Lagtinget, dannelsen af nye landsstyre, forhandlinger og lovforslag i lagtinget, kongefamiliens besøg på Færøerne m.v. Nogle af indberetningerne har forskellige færøske avisartikler vedlagt som bilag.
- Telegramkopier til Rigsombudsmanden i Thorshavn (1945-1955)
Her findes kopier af Statsministeriets telegrammer til Færø Amt, amtmanden og rigsombudsmanden på Færøerne.
- **Udvalget af 05.04.1963 til Sikring af Forbindelser til Færøerne under Arbejdskonflikter**
Dette udvalg blev officielt nedsat i 1963 med den opgave at undersøge mulighederne for at opretholde forbindelsen til Færøerne under eventuelle arbejdskonflikter for transportfagene i den øvrige del af riget. Rådet har dog øjensynligt eksisteret på uformel basis allerede før 1963, da der her findes materiale tilbage fra 1961.
- **Udvalget vedrørende Overvejelser af Økonomiske Forhold på Færøerne**
Dette udvalg skulle bl.a. overveje Færøernes forsynings- og valutaforhold i tiden efter hjemmestyrets indførelse.

Sundhed og sygdom

Færøernes isolation i Nordatlanten og monopolhandelens begrænsninger for kontakt med skibe udefra havde bl.a. betydning for spredningen af sygdomme til og på Færøerne, idet Færøerne nogle gange blev forskånet for at blive ramt af de sygdomme og epidemier, der hærgede over resten af Europa. Til gengæld blev det færøske samfund også indimellem ramt hårdt af sygdomme, der på grund af hyppig tilbagevenden ikke ramte resten af Europa med samme kraft, således som det fx var tilfældet med den færøske mæslingeepidemi i 1846.

Efterhånden som myndighederne indførte forskellige bestemmelser og tiltag for at fremme befolkningens sundhedstilstand og forhindre sygdomme som fx kopper, blev også Færøerne omfattet af disse, selvom Færøernes lavere befolkningsgrundlag indimellem medførte, at udbygningen af sundhedssystemet og oprettelsen af institutioner m.v. ikke skete lige så tidligt, som det var tilfældet i Danmark.

I arkivalierne herunder finder du materiale om sygdomsbekæmpelse, sygepleje og sundhedssystemet på Færøerne fra de sidste 200 år. Desuden finder du informationer om, hvor

du kan finde materiale om færinger, der har været anbragt under forskellige former for forsorg i Danmark.

■ **Den Almindelige Danske Lægeforening, Rigsarkivet**

I [Journalsager \(1946-1983\)](#) findes bl.a. materiale om sygekasseoverenskomster for Færøerne, om arbejds-, løn- og ferieforhold for læger ansat på Færøerne og om besættelsen af lægestillinger på Færøerne.

For materiale fra Den Almindelige Danske Lægeforening om Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.

■ **Den Kongelige Kokoppeindpodningsanstalt i København, Rigsarkivet**

I [Indgående korrespondance: Island, Grønland og Færøerne - Indberetninger om vaccination \(1829-1848\)](#) findes materiale, hovedsageligt breve, om diverse sager angående Færøerne og podningen mod kopper her.

■ **Direktoratet for Sygekassevæsenet, Rigsarkivet**

I [Sager vedrørende færinger \(1969-1976\)](#) findes bl.a. materiale om forvaltningen af sygekasser på Færøerne og om sygekasse- og sygeforsikringslovene, i [Kort, sager færinger \(1950-1973\)](#) og [Sager vedrørende færinger \(1951-1971\)](#) bl.a. findes vedtægter og korrespondance fra de færøske sygekasser og befordringskasser og i [Driftsregnskab, -beretninger og tilskudsskemaer fra Færøerne \(1953-1958\)](#) findes årlige regnskaber og beretninger fra de forskellige færøske sygekasser og befordringskasser. I [Færøske invalidesager \(1939-1963\)](#) findes bl.a. materiale om administrationen af invalidesikring og -pension, bistands- og plejetillæg, invaliderente m.v. og om de personer, der blev tildelt denne økonomiske hjælp. I [Journal F for de færøske befordringskasser \(1917-1949\)](#) og [F-sager \(1917-1960\)](#) findes materiale om de færøske befordringskasser, der bl.a. ydede medlemmerne befordring til eller fra læge, jordemoder, sygehus m.v.

■ **Erstatningsrådet, Rigsarkivet**

Erstatningsrådet blev oprettet i 1945 ved lov om erstatning til besættelsestidens ofre og behandlede sager vedrørende hædersgaver til disse personer.

I bl.a. [Navnekort \(1945-1993\)](#) og [Personsager \(1945-1993\)](#) findes materiale om færinger, der er blevet tildelt denne hædersgave for fx sejltid i farezone og krigssejlads. Her findes bl.a. oplysninger om ansøgernes oplevelser under 2. verdenskrig, hvor nogle fx blev beskudt af tyske fly, mens de fragtede fisk fra Færøerne til Skotland. I [Personsager \(færinger uden journalnummer\) \(1993-1994\)](#) findes materiale om de færinger, der blev tildelt hædersgaven i tiden omkring årsskiftet 1993/1994, hvor loven blev lavet om, og det derfor ikke længere krævedes, at erhvervsevnen skulle være nedsat med mindst 50% for at kunne modtage hædersgaven.

■ **Forsorgscentret for Storstrøms Amt, Rigsarkivet**

Færøske udviklingshæmmede blev samlet på Rødbygård på Lolland sammen med de udviklingshæmmede fra Storstrøms Amt, og materiale fra forsorgscentret omhandler derfor også udviklingshæmmede færinger og deres forhold m.v.

For yderligere, se Lokalinstitutionen Rødbygård nedenfor.

■ **Forsorgscentret for Storstrøms Amt Det lokalt vejledende råd for Storstrøms Amtskommune og Færøerne, Rigsarkivet**

Færøske udviklingshæmmede blev samlet på Rødbygård på Lolland sammen med de

udviklingshæmmede fra Storstrøms Amt, og materialet fra rådet omhandler derfor også forholdene m.v. for udviklingshæmmede færinger.

For yderligere, se Lokalinstitutionen Rødbygård nedenfor.

■ **Landslægen på Færøerne**, Rigsarkivet

I *E-journal (1993-1997)* findes materiale fra de forskellige sager fra Landslægen på Færøerne.

■ **Lokalinstitutionen Rødbygård**, Rigsarkivet

Inden man i 1973 oprettede den første offentlige forsorgsinstitution for udviklingshæmmede på Færøerne, blev mange af de færøske udviklingshæmmede sendt til Danmark. Her valgte man at samle færingerne på institutionen Rødbygård på Lolland sammen med udviklingshæmmede fra Sydsjælland, Lolland og Falster. En del af de færøske udviklingshæmmede blev boende i Danmark også efter oprettelsen af en offentlig forsorgsinstitution på Færøerne i 1973.

Her kan bl.a. findes klientsager og andet materiale om de udviklingshæmmede.

■ **Peder Ludvig Panum og hustru Hortense Susanne Panum født Hagen**, Rigsarkivet

Panum var læge og blev i 1846 sammen med kollegaen August Heinrich Manicus udsendt til Færøerne for at hjælpe med at bekæmpe den mæslingeepidemi, der hærgede øerne. Dette var den første mæslingeepidemi på Færøerne siden 1781, og Panum mente, at ca. 6.000 af de ca. 8.000 indbyggere blev angrebet af sygdommen. Efterfølgende udgav Panum, både sammen med Manicus og alene, sine iagttagelser af epidemien. Mens dette var banebrydende værker inden for lægevidenskaben, især epidemiologien, blev hans beskrivelser af det færøske samfund dog ikke vel modtaget af de fleste færinger, der mente, at hverken han eller de forfattere, der senere gengav dem i andre værker om Færøerne, tog i betragtning, at dette ikke var iagttagelser af det normale færøske samfund, men et hvor $\frac{3}{4}$ dele af befolkningen var ramt af sygdom.

I *Forskellige sager (1845-1884)* findes bl.a. Panums erindringer fra opholdet på Færøerne 1846-1847.

■ **Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland**, Rigsarkivet

Fra 1939 og frem til oprettelsen af psykiatrisk behandling på Færøerne blev de færøske psykiatriske patienter sendt til Danmark, hvor de blev samlet på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland. Frem til 1939 samledes de færøske psykiatriske patienter på Sindssygehospitalet ved Vordingborg, og da nogle patientjournaler blev sendt med de færøske patienter, der blev overflyttet, findes der også materiale om færøske patienter fra før 1939.

Her kan bl.a. findes patientjournaler og andet materiale om de psykiatriske patienter.

For yderligere, se Sindssygehospitalet ved Vordingborg nedenfor.

■ **Sindssygehospitalet ved Vordingborg**, Rigsarkivet

Inden der var mulighed for psykiatrisk behandling på Færøerne, blev de færøske psykiatriske patienter sendt til Danmark. Her samledes de frem til 1939 på Sindssygehospitalet ved Vordingborg, der også er kendt som Oringe.

Fra 1939 blev de færøske psykiatriske patienter indlagt på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland, men ikke alle de færøske patienter, der var indlagt på Sindssygehospitalet ved Vordingborg, blev overflyttet, og der findes dermed også materiale om færøske patienter efter 1939.

Her kan bl.a. findes patientjournaler og andet materiale om de psykiatriske patienter. For yderligere, se Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland ovenfor.

■ **Sundhedsstyrelsen, Rigsarkivet**

I *Dødsattester Færøerne (1879-1971)* og *Dødsattester (1974-1993)* findes dødsattester for folk, der havde bopæl på Færøerne, da de døde. Vær opmærksom på, at det for perioden 1974-1993 kun er dødsattesterne for folk bosat på Færøerne fra 1981, der er afleveret til Rigsarkivet.

I *Medicinalberetninger Færøerne (1817-1910)* findes bl.a. beskrivelser af årets gang på Færøerne, herunder de forhold, der havde betydning for sundhedstilstanden på Færøerne. Desuden findes *Kartotek over læger på Grønland, Færøerne og Island (1940-1970)*.

Kirke og skole

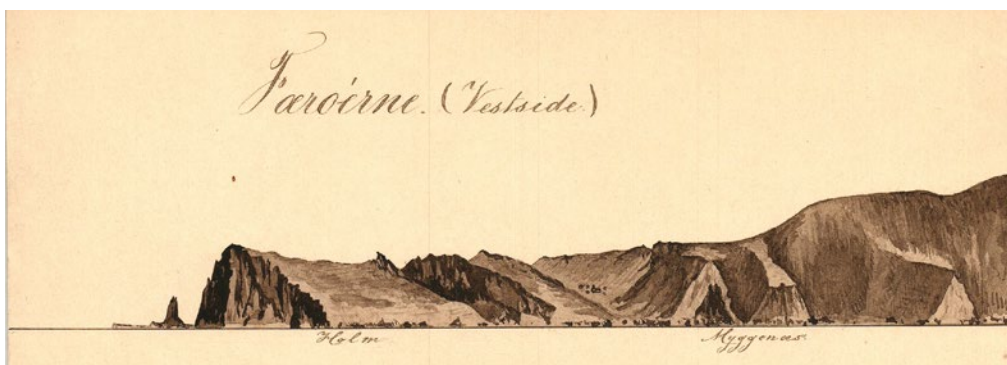
Færøernes kirker har i tidens løb været underlagt forskellige stifter. Frem til 1557 var Færøerne et selvstændigt stift, men herefter blev det i stedet et provsti under andre stifter, først under Bergen Stift. I 1607 overgik Færøernes Provsti fra Bergen til Sjællands Stift, og ved opdelingen af dette stift i 1922 kom Færøernes Provsti under Københavns Stift. Formelt havde den sjællandske og efterfølgende den københavnske biskop samme embedspligter overfor de færøske sogne som for de øvrige sogne i stiftet, men i adskillige år førte provsten ved Færøernes Provsti det nærmere tilsyn med de færøske præster og præstegæld, indtil embedet i 1963 omdannedes til et embede som vicebiskop for Færøerne under Københavns Stift. Vicebiskopembedet eksisterede indtil det selvstændige Færøernes Stift blev genoprettet i 1990 og fik egen biskop. I 2007 ophørte kirkerne på Færøerne helt med at være en del af den danske folkekirke, da den færøske folkekirke i stedet blev en selvstændig folkekirke.

Der har eksisteret skoler på Færøerne i flere hundrede år. I 1540erne blev der oprettet en latinskole i Thorshavn, der i 1632 blev suppleret med en såkaldt dansk skole. Skoleundervisningen på Færøerne er dog afbrudt af perioder uden skoler, hvor den eneste undervisning var den, præster og forældre i forening før konfirmationen gav børnene, hvilket bl.a. var tilfældet omkring år 1800, idet den danske skole blev nedlagt i 1770, og latinskolen ikke havde optaget nye elever siden 1794. Hjemmeundervisning foretaget af forældre og præster var desuden den eneste form for undervisning, der var tilgængelig i de færøske bygder. I løbet af 1800-tallet blev der dog oprettet flere skoler på Færøerne, herunder en realskole i Thorshavn i 1861. En del af skolerne på Færøerne var bygdeskoler, og desuden fandtes der i de tyndt befolkede områder vandrelærere eller omgangslærere. Som svar på den lærermangel, der opstod i kølvandet på oprettelsen af de nye skoler, oprettede man i 1873 Færøernes Seminarium, og i løbet af 1900-tallet kom der desuden flere forskellige gymnasiale, erhvervsfaglige og højere læreranstalter til.

De færøske kirke- og skolesager har lidt en særstatus blandt færørelaterede arkivalier, idet dette var de første ministerielle færøske sager, der blev behandlet under et fagministerium i stedet for at blive behandlet sammen med de øvrige sager vedrørende Færø-

øerne. I 1874 blev disse sager udskilt fra de generelle sager vedrørende Færøerne under Justitsministeriet og blev i stedet fremover behandlet af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, også kaldet Kultusministeriet.

I arkivalierne herunder finder du bl.a. materiale om det færøske sprogs benyttelse som henholdsvis kirke- og undervisningssprog, om forskellige færøske skoler, herunder Thors-havn Navigationsskole, om den færøske ungdoms læsefærdigheder, om de færøske præstegårde og om forholdene i de færøske kirker og skoler. Vær opmærksom på, at da præsterne til tider har forestået undervisningen i sogne og præstegæld uden skoler eller vandrelærere, skal en del materiale om det færøske skole- og undervisningsvæsen findes hos de kirkelige arkivskabere.

Fortninger af Myggenæs fra Det kongelige Søkartarkiv.

■ **Aage Georg Dahl**, Rigsarkivet

Dahl var præst på Als og forfatter. I hans privatarkiv findes maskinskrevne manuskripter til *Danmarks Præstehistorie*, herunder til et bind om bl.a. Færøerne. Her gennemgås Færøernes Stifts, Færøernes Provstis og de forskellige færøske sogne og præstegælds historie, foruden en gennemgang af de personer, der har haft embeder under disse.

Vær opmærksom på, at der findes to arkivserier med titlen *Præstehistorie (1893-1975)*, og at materialet om Færøerne findes i pakke 16.

■ **Direktoratet for Folkeskolen**, Rigsarkivet

I *Indberetninger om 9.-10. klasse eksamens udfald (1966-1968)*, *Indberetninger om realksamen, 9. og 10. klasse (1969-1978)*, *Indberetninger om realeksamens udfald (1964-1965)* og *Indberetninger om realeksamens udfald (1966-1968)* findes bl.a. karakterlister for 9. og 10. classes eksamen, realeksamen, mellemskoleeksamen og almindelig forberedelseseksamen for eleverne i skolerne på Færøerne.

■ **Færøske Kirker**, Rigsarkivet

I *Regnskabsbog (1694-1789)* findes regnskaber fra sogne i Norderø Præstegæld.

■ **Københavns Stift**, Rigsarkivet

I bl.a. *Bispeembedets journalkort (1991-1995)*, *Bispeembedets journalsager (1991-1995)*, *Bispeembedets journalkort (1996-2000)*, *Bispeembedets journalsager (1996-2000)*, *Stiftsøvrighedens journalkort (1991-1995)*, *Stiftsøvrighedens journalsager (1991-1995)*, *Stiftsøvrighedens journalkort (1996-2000)*, *Stiftsøvrighedens journalsager (1996-2000)* og *Stiftsøvrighedens journalsager (efteraflevering) (1976-1980)* findes bl.a. materiale om

kirken og kirkeembederne på Færøerne m.v. også fra tiden efter 1990, hvor det selvstændige Færøerne Stift blev oprettet.

■ **Københavns Stifts Bispeembede, Rigsarkivet**

I Journal (1923-1971), Journalsager (1923-1950) og Journalsager (1951-1971) findes bl.a. materiale om menighedsrådsvalg på Færøerne, gudstjenester og ritualer foretaget på færøsk, udgivelser af autoriserede versioner af biblen og samlebogen på færøsk og præsters rejser til og fra Færøerne. På trods af dateringerne findes der i begge serier af journalsager materiale fra før 1923.

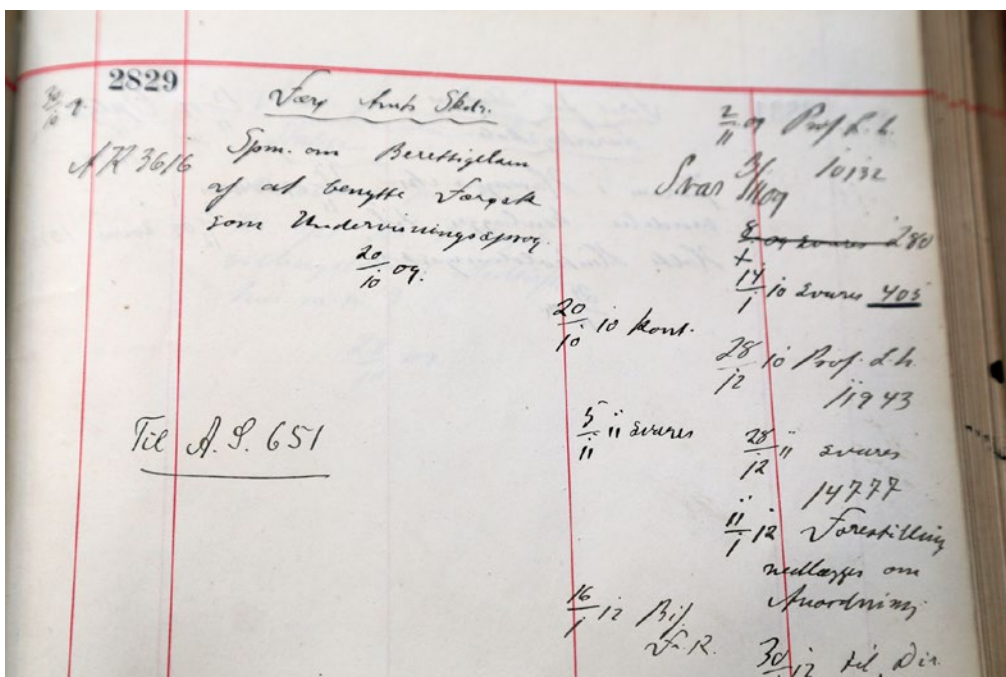
■ **Københavns Stiftsøvrighed, Rigsarkivet**

I Almindelige KS-sager vedr. Færøerne (1933-1963) findes bl.a. materiale om de færøske præsters løn og ferieafholdelse, om de færøske præstegårde og præstegårdsjorderne, og regnskaber for de færøske præsteembeder m.v.

■ **Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet 2. Kontor, Rigsarkivet**

Efter at de færøske kirke- og skolesager var blevet udskilt fra de resterende Færø-journalsager under Justitsministeriets 2. Ekspeditionskontor i 1874, fik dette kontor de færøske skolesager som et af sine sagsområder. Dette varede frem til 1916, hvor ministeriet blev opsplittet i et kirkeministerium og et undervisningsministerium. På trods af at kontoret først i 1874 fik ansvaret for de færøske skolesager, findes der her også materiale om de færøske skoler fra før dette år.

I Færøske skolesager (1848-1874), Brevbog (1848-1915), Register til brevbog (1848-1915), Journal (1848-1915), Journalregister (1848-1915) og Journalsager (1848-1915) findes bl.a. materiale om det færøske skole- og undervisningsvæsen, herunder om muligheden for at benytte det færøske sprog som undervisnings- og hjælpesprog uden for timerne i færøsk.

Som det fremgår af journalen fra Ministeriets for Kirke- og Undervisningsvæsenets 2. Kontor, behandlede dette kontor bl.a. sager vedrørende undervisningsproget i skolerne på Færøerne.

- **Navigationdirektoratet, Rigsarkivet**
Her findes bl.a. materiale om navigationsskolerne, herunder om Thorshavn Navigationsskole.

I Skrivelser vedr. Færøerne (1940-1949) og Thorshavn, materiale vedr. søfartsskolen på Færøerne (1940-1964) findes bl.a. materiale om driften af, timeplaner og timefordelingen for, og om statsunderstøttelse til elever ved Thorshavns Navigationsskole, foruden bl.a. karakterlister for skolens elever og deres indstillinger til fiskeskipper- og sætteskipperprøverne og til styrmands- og skibsførereksamenene.

- **Reviderede Regnskaber Tilskud til folkeskolerne på Færøerne, Rigsarkivet**
I Tilskud til folkeskolerne på Færøerne (1892-1918) findes regnskaber for og materiale om skolerne på Færøerne, herunder bl.a. regnskaber for de færøske bygdeskoler og for Færøernes Seminarium, og lønningslister for lærerne ved de færøske skoler.

For flere oplysninger om Reviderede Regnskaber, se afsnittet Monopolhandelstiden.

- **Sjællands Stifts Bispeembede, Rigsarkivet**
I Indkomne sager, provstier, Færøerne og Grønland (1617-1820) findes bl.a. indberetninger og beretninger til stiftet og biskoppen fra præsterne på Færøerne, herunder bl.a. sjæle- eller visitatsregistre, hvor der findes oplysninger om navn, alder, levnedforhold, læsefærdighed og kristendomskundskab for den færøske ungdom, og lister over antallet af viede, fødte, døde m.v. i de færøske sogne. Desuden findes her også forskellige færingers henvendelser til kongen. I Kopier af kirkeregnskaber vedr. Færøerne (1727-1798) og Regnskab for Færø Latinskole (1738-1831) bl.a. findes forskelligt regnskabsmateriale fra Færøerne.

- **Sjællands Stiftsøvrighed, Rigsarkivet**
Her findes bl.a. forskellige indberetninger fra de færøske kirker og fortegnelser over kirkernes inventar i Indkomne kommunesager (1675-1820) og forskelligt regnskabsmateriale fra institutioner under Færøernes Provsti i Regnskaber for Færøernes amtsfattigkasse (1815-1839) og i Kirkeregnskaber for de færøske kirker (1751-1889).

- **Statens Forsknings- og Uddannelsesbygninger Bygekonsulent Hans Henning Hansen, Rigsarkivet**
I Journaler vedr. skoler (1959-1992) og Journalnøgle (pakkefortegnelse) (1959-1992) findes bl.a. materiale om anlæggelsen og udvidelsen af skoler på Færøerne og af bl.a. fodboldbaner, legepladser og svømmehaller i forbindelse med disse. Materialet angående Færøerne findes under fastnummer 42, og som indgang til materialet bruges journalnøglen, da dette fastnummer ikke findes i Kartotek (1959-1992).

- **Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne, Rigsarkivet**
I Indberetninger fra Færøerne 1918-35, 1933-36, 1941-48 samt Færøske prøver 1930 (1918-1948) findes forskelligt materiale fra og om de færøske skoler. Her findes bl.a. indberetninger om forholdene og eksamensafholdelserne i de færøske skoler, indberetninger fra inspektioner af de færøske skoler, eksempler på de prøver, eleverne skulle aflægge, anonymiserede karakterlister, korrespondance mellem de færøske skoler og Statskonsulenten for Folkeskolen og prøveeksempler fra de færøske bygdeskoler i dansk og færøsk diktat og i regning.

- **Statskonsulenten f. Folkeskolen mm. Statskonsulent Kaalund Jørgensens embedsarkiv**, Rigsarkivet
I Vedr. Færøerne (1937-1940) findes materiale om færøske skolebørns ferierejser til Danmark.

- **Undervisningsministeriet 1. Departement 1. Kontor**, Rigsarkivet
I Register til journal (1916-1963), Journal (1916-1963) og Journalsager (1916-1963) findes bl.a. materiale om undervisningssproget i færøske skoler, skole- og timeplaner for færøske skoler, de færøske skolekommissioner og Færøernes Seminarium.

- **Undervisningsministeriet 1. Departement 3. Kontor**, Rigsarkivet
Dette kontor havde bl.a. Færøernes skolevæsen som sagsområde i perioden 1938-1963.
I Registre til journaler (1938-1963), Journal (1938-1963) og Journalsager (1938-1963) findes bl.a. materiale om færøske bygdeskoler, vandre lærere på Færøerne, løn- og pensionsforhold for lærerne ved færøske skoler, skole- og timeplaner for og undervisningsfag ved færøske skoler, Færøernes Seminarium og besættelse af og afskedigelse fra færøske lærerembeder.

- **Undervisningsinspektionen for Mellem- og Realskolerne**, Rigsarkivet
I Korrespondance med diverse skoler (1930-1963) og Korrespondance (alfabetisk ordnet) (1927-1949) findes bl.a. korrespondance med og indberetninger til undervisningsinspektøren og undervisningsministeriet fra bl.a. mellem- og realskoler på Færøerne. Desuden findes nogle karakterlister for eleverne og deres indstillinger til almindelig forberedelseseksamen, mellemskoleeksamen og realeksamen.

Folketællinger

Folketællinger er lister over alle personer husstand for husstand, som boede på Færøerne på en bestemt dato i et bestemt år. Oplysningerne på folketællingerne er lidt forskellige, alt efter hvornår de er lavet, men indeholder altid navn, alder, stilling i husstanden og erhverv på de talte personer. Folketællinger på Færøerne blev foretaget ca. hvert 5. eller 10. år i perioden 1801-1977.

Du kan læse mere om folketællinger i vejledningen på Rigsarkivets hjemmeside.

- **Danmarks Statistik**, Rigsarkivet
Her findes folketællinger for Færøerne fra 1850, 1855, 1860, 1870, 1880, 1890, 1901, 1906, 1911, 1921, 1925, 1935, 1945, 1950, 1955, 1960, 1966, 1970 og 1977.

- **Rentekammeret**, Rigsarkivet
I Tabeller over folketællingen af 1769 15. aug. (1769-1770) findes tabeller over antallet af personer, der boede i de færøske sogne, fordelt på alder, køn og erhverv. Denne folketælling rummer dermed ikke navnelister for de personer og husholdninger, der er optalt.

- **Rentekammeret Danske Afdeling Dansk-Norsk Tabelkontor**, Rigsarkivet
Her findes folketællingen for Færøerne fra 1801.

- **Rentekammeret Danske Afdeling Tabelkommissionen**, Rigsarkivet
Her findes folketællinger for Færøerne fra 1834, 1840 og 1845.

Udenrigsministeriet og repræsentationerne i udlandet

Da Færøerne fik hjemmestyre i 1948, blev det fastlagt, at udenrigspolitikken ikke var et af de sagsområder, Færøerne kunne overtage forvaltningen af. Siden Fámjin-erklæringen af 29. marts 2005 er det dog fastslået, at Færøerne inddrages i de dele af Rigsfællesskabets udenrigs- og sikkerhedspolitik, der har interesse for Færøerne.

I arkivalierne, der beskrives herunder, og som alle befinder sig i Rigsarkivet, finder du materiale om bl.a. færøske fiskerigrænser, udenlandsk fiskeri ved Færøerne, skibsbefordring af passagerer til Færøerne, Færøernes udenlandske handelsforbindelser, det færøske flag, samt presseklip om Færøerne fra udenlandske medier. For Udenrigsministeriets materiale om Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.

Mange af registrene, afleveringsfortegnelserne og andre hjælpemidler til arkivalierne fra Udenrigsministeriet er samlet og kan ses via Arkivalieronline. Dog skal du være opmærksom på, at nogle af de nyere hjælpemidler m.v. ikke findes på Arkivalieronline, men at disse indtil videre kun kan ses på Rigsarkivets læsesal i København mod udfyldelse af en søgemiddelerklæring.

■ **Udenrigsministeriet 1856-1910**

For denne periode findes sager fra Udenrigsministeriet som journalsager, der skal findes ved hjælp af A-, B- og C-journalerne og deres registre, hvor A dækker perioden 1856-1888, B 1888-1907 og C 1907-1910. Hver sag blev indført på det første ledige nummer og var tildelt en side i journalen, og når denne side var udkrevet, fremvistes sagen til et nyt journalnummer, indtil sagen afsluttedes, og den blev henlagt på det sidst brugte sagsnummer. Ved hjælp af de i Rigsarkivet udarbejdede fremvisningslister, der kan ses på Arkivalieronline, vil man som regel kunne finde en sags endelige placering alene ved hjælp af navne- og sagsregistrenes henvisning til journalnumre.

Et betydeligt antal større og vigtigere politiske, økonomiske og administrative sager er ikke henlagt på sagens sidste journalnummer, men i stedet anbragt for sig i [Samlede Sager \(1856-1910\)](#), der er ordnet alfabetisk efter emne, herunder fx sager om "Fiskeriet under Danmark", der også dækker fiskeriet ved Færøerne. De forskellige emner er nærmere beskrevet i [Folioregistratur 577: Udenrigsministeriets samlede sager 1856-1910 \(1960-1970\)](#). Fremvisningslisterne til A-, B- og C-journalerne henviser for de journaliserede sagers vedkommende til pakkenumre blandt Samlede Sager, såfremt journalsagen skal findes her.

■ **Udenrigsministeriet 1909 og frem**

Efter 1909 er sagerne fra Udenrigsministeriet samlet under forskellige gruppenumre og kaldes derfor gruppeordnede sager. Materiale om eller med relevans for Færøerne og færøske forhold findes ikke kun under gruppe 8: "Færøerne. Grønland. Vestindiske øer", men også under fx gruppe 63: "Fiskeri" og gruppe 55: "Territorialret. Flag. Rigsvåben", hvor der bl.a. findes materiale om det færøske flag. Gruppernumrene kan findes i fx [Udenrigsministeriets arkivsystem 1975 \(1991-1991\)](#), men vær dog opmærksom på, at arkivsystemet føres ajour med nye numre med nogle års mellemrum efter behov.

Indgangen til de gruppeordnede sager er de forskellige fortegnelser over sagerne. Nogle af disse fortegnelser kan ses via Arkivalieronline, mens andre indtil videre kun kan ses på Rigsarkivets læsesal i København.

Arkivserierne med de gruppeordnede sager er opdelt i flere på hinanden følgende arkivserier, samt som forskellige arkivserier som følge af efterafleveringer m.v. Vær opmærksom på, at de gruppeordnede sager for perioden 1973-1988 kaldes journalsager og er opdelt i flere forskellige arkivserier efter deres gruppenumre.

■ **De diplomatiske og konsulære repræsentationer**

Arkiverne fra Danmarks repræsentationer i udlandet består af arkiver fra ambassader og gesandtskaber (legationer), missioner og faste delegationer ved internationale organisationer, generalkonsulater, konsulater og vicekonsulater m.v. For nogle af repræsentationerne findes der materiale tilbage til 1771, og der findes derfor her potentielt materiale med relation til Færøerne tilbage til dette årstal.

Hovedparten af det ældste materiale er forskellige former for korrespondance, instrukser hjemmefra og lignende ordnet kronologisk eller i emnegrupper. I 1923 udsendte Udenrigsministeriet et arkivsystem for repræsentationerne, som repræsentationerne frem til 2. verdenskrig løbende tog i brug. Arkivsystemet er i store træk identisk med det arkivsystem, der benyttes til Udenrigsministeriets gruppeordnede sager, men systemets underopdeling kan dog variere efter de enkelte repræsentationers særlige behov, ligesom særlige hovednumre kan være taget i brug. Fx benyttes gruppe 8, der i Udenrigsministeriets gruppeordnede sager bl.a. har Færøerne som emne, ikke i *Repræsentationernes arkivsystem 1959 (1959-1959)*, og materialet om Færøerne er her i stedet anbragt under gruppe 120: "Danmarks statsforvaltning. Statsforfatning. Indenrigspolitiske forhold."

Vær opmærksom på, at nogle af hjælpemidlerne til disse arkivalier, såsom registraturer, fortegnelser, arkivsystemer, arkivvejledninger, stikordslister m.v., skal findes under Udenrigsministeriet som arkivskaber og ikke under de enkelte repræsentationer.

Konger og statsministre

I 1844 besøgte et medlem af den danske kongefamilie for første gang Færøerne. Siden har samtlige konger aflagt mindst et besøg på Færøerne, der desuden er blevet besøgt af flere statsministre.

I arkivalierne herunder finder du, foruden privat materiale fra konger og statsministres officielle besøg på Færøerne såsom fx dagbøger og beretninger, bl.a. materiale om regeringens administration af Færøerne og officielt materiale rettet til bl.a. statsministrene angående diverse sager om eller med relevans for Færøerne.

Foruden materialet, der beskrives herunder, kan du i danske arkiver også finde mange af statsministrenes julehilsner til Færøerne og lignende. Nogle af disse finder du i statsministrenes officielle arkiver fra Statsministeriet, mens andre skal findes i statsministrenes afleverede privatarkiver.

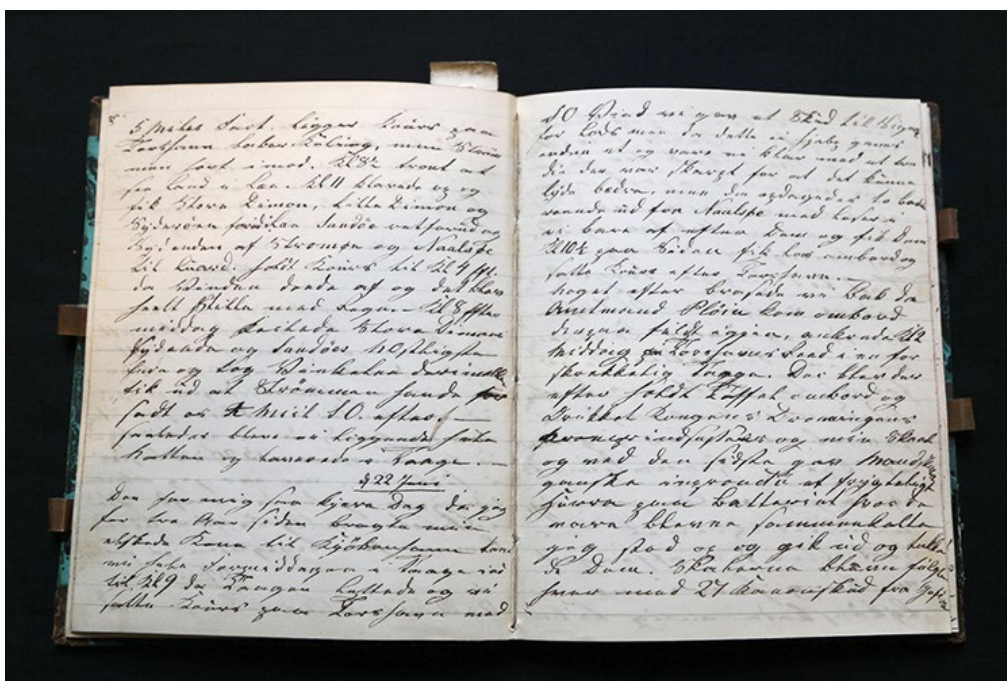
- **Kongehuset Christian 10. og hustru, dronning Alexandrine, Rigsarkivet**

Her findes forskelligt materiale med relation til Færøerne, bl.a. materiale om og fra flere af kongens rejser til Færøerne.

Vær opmærksom på, at arkivet er underlagt særlige adgangsregler og derfor ikke kan fremsøges i Daisy.

- **Kongehuset Frederik 7. konge, Rigsarkivet**

Den senere Frederik d. 7. besøgte som kronprins Færøerne på et månedlangt besøg i sommeren 1844. Dette var første gang et medlem af den danske kongefamilie aflagde besøg på Færøerne. Kronprinsens dagbog ført under besøget kan ses i [Dagbøger, kalenderoptegnelser m.m. \(1832-1863\)](#), og i [Sager vedr. Færøerne \(1844-1845\)](#) findes bl.a. breve og andre henvendelser fra mange af 1800-tallets fremtrædende færinger, såsom Djurhuus, Effersøe, Hammershaimb og den daværende amtmand Christian Pløyen, til kronprinsen og gennem ham til kong Christian d. 8 om bl.a. den færøske handel og det færøske skolevæsen. Desuden findes regnskaber fra besøget i [Regnskaber for rejserne i Tyskland og til Færøerne samt forskellige udbetalinger i København \(1834-1846\)](#).

Den senere Frederik d. 7. ankom som kronprins til Thorshavn den 22. juni 1844. Dette var første gang et medlem af den danske kongefamilie besøgte Færøerne, og besøget findes beskrevet i kronprinsens dagbog.

- **Kongehuset Frederik 8., hustru og yngre børn og disses efterkommere, Rigsarkivet**

I [Kong Frederik VIII's arkiv VI: Militaria. Rejser \(1866-1912\)](#) findes materiale fra kongens rejse til Island og Færøerne 1907.

- **Peter Otto Albert Andersen og hustru Sigidur Christine, født Johnsen, Rigsarkivet**

Her findes bl.a. materiale, primært fotografier, fra Frederik d. 8's rejse til Island og Færøerne i 1907 og fra Christian d. 10's rejse til Island, Færøerne og Grønland i 1921.

Desuden findes i *Materialie (1862-1943)* materiale med relation til Færøerne fra diverse sager fra Andersens tid som departementschef i Finansministeriet samt breve fra diverse færingar.

- **Hans Hedtoft Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
Her findes i bl.a. *Korrespondance med personer D-E* korrespondance med fx færøske politikere. Og i *Bilag til taler og artikler om Grønland og Færøerne* findes forskelligt materiale om Færøerne.
- **Anker Jørgensen Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
Her findes bl.a. materiale fra Anker Jørgensens tid som medlem af Nordisk Råd, herunder fra 1983 da Færøerne, Grønland og Åland hver fik ret til to repræsentanter, som skulle indgå i henholdsvis Danmarks og Finlands repræsentationer.
- **Jens Otto Krag Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
I bl.a. *Politisk virke 1962-1968 Statsministeriet 1964*, *Politisk virke 1962-1968 Statsministeriet 1966*, *Politisk virke 1962-1968 Statsministeriet 1967* og *Politisk virke 1971-1972* *Diverse sager* findes materiale om forskellige aspekter af det færøske samfund, fx den økonomiske udvikling, foruden materiale om det færøske landsstyre og om færøsk repræsentation i Nordisk Råd.
- **Statsministeriet Hans Christian Svane Hansen**, Rigsarkivet
I *Rejser (1958-1959)* findes bl.a. materiale om H.C. Hansens rejse til Færøerne i 1959.
- **Statsministeriet Olfert Viggo Fischer Kampmann**, Rigsarkivet
I *Frokoster og middage (1960-1961)* findes bl.a. materiale om bestyrelsesmøde i Det Dansk-Færøske Kulturfond.

For materiale om Kampmanns ture til Færøerne under Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.
- **Statsministeriet Statsminister Thorvald Stauning**, Rigsarkivet
I *Korrespondance, N-sager (1929-1942)* findes bl.a. sager vedrørende Færøerne 1931-1940.
- **Thorvald Stauning Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
I bl.a. *Artikler og Taler 1936 (juni-oktober)*, *Artikler og Taler 1938 (januar-maj)*, *Artikler og Taler 1938 (september-december)* og *Det 1. ministerium Stauning: Rejser* findes bl.a. taler og artikler om Færøerne eller til færingar, og materiale fra Thorvald Staunings rejser til Færøerne i 1925 og 1936.

Amtmænd, rigsombudsmænd og færøske politikere

Da Lagtinget blev nedlagt i 1816, blev Færøerne samtidig til et dansk amt, styret af danske embedsmænd under ledelse af amtmanden. Amtmanden var med hensyn til de administrative forhold øverste myndighed på Færøerne frem til indførelsen af hjemmestyret i 1948, hvorefter rigsombudsmanden har været rigets øverste repræsentant på Færøerne

og bindeleddet mellem det færøske hjemmestyre og rigsmyndighederne. Med Grundlovens indførelse i 1849, og dermed oprettelsen af Folke- og Landstinget, og siden med Lagtingets genoprettelse i 1852 som et politisk supplement til Rigsdagen i København, har færingerne desuden frem til i dag selv været med til at vælge nogle af de politikere, der har styret øerne.

I arkivalierne herunder finder du materiale fra og om forskellige færøske amtmænd, rigsombudsmænd og politikere. Det drejer sig primært om arkivalier fra privatarkiver, og materialet omfatter derfor hovedsagligt korrespondance, dagbøger, personlige beretninger m.v.

■ **Carl Emil Dahlerup**, Rigsarkivet

Dahlerup var den første amtmand på Færøerne efter Grundlovens indførelse og bestred embedet 1849-1861 og var desuden landstingsmand for Færøerne 1855-1863. I *Dokumenter og sager vedr. Amtmand og Herredsfoged Carl Emil Dahlerup (1861-1885)* både materiale fra hans embedstid på Færøerne og fra det efterfølgende embede som herredsfoged i Odense.

■ **Niels Elkær-Hansen**, Rigsarkivet

Elkær-Hansen var i perioden 1950-1954 kontorchef i Statsministeriet med forholdene på Færøerne som en af sine hovedopgaver, og i sommeren 1951 var han desuden med i et embedsmandsudvalg, som blev sendt til Færøerne som følge af krisen i Sjóvinnubankin. I sommeren 1953 var han konstitueret rigsombudsmand på Færøerne og var efterfølgende rigsombudsmand samme sted 1954-1961. Han blev i kraft af disse embeder bl.a. involveret i Klaksvigstriden flere gange.

I dette privatarkiv findes en del forskelligt materiale både fra Elkær-Hansens tid i Statsministeriet og på Færøerne.

For en nærmere beskrivelse af Elkær-Hansens materiale om Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.

■ **Peter Berend Feilberg**, Rigsarkivet

Feilberg var civilingeniør og agronom. Han undersøgte i slutningen af 1800-tallet bl.a. dyrkningsvilkårene på Færøerne. I *Sager vedr. Færøerne (1876-1900)* findes bl.a. breve fra Christian Bærentsen, der var amtmand på Færøerne 1897-1911, og flere færøske politikere, bl.a. Oliver Johan Thomas Effersøe og Jóannes Patursson, der begge opnåede at blive valgt til både Lagtinget, Folketinget og Landstinget.

■ **Carl Aage Hilbert, Amtmand for Færøerne, højesteretsdommer**, Rigsarkivet

Hilbert var amtmand på Færøerne 1936-1945. Under den britiske besættelse af Færøerne 1940-1945 udgjorde han i samarbejde med Lagtinget en midlertidig færøsk regering.

I dette privatarkiv findes hovedsagelig materiale om perioden 1939-1945. Her findes bl.a. materiale om forvaltningen af Færøerne inden, under og efter den britiske besættelse i fx *Udskrift af Færø amts dagbog (1939-1945)*, *Supplement til dagbogen (1940-1941)* og *Dagbog (1940-1945)*.

■ **Poul Christian Kjergaard og hustru Maren Margrethe Nolsøe**, Rigsarkivet

Her findes bl.a. breve til og fra svigersønnen Enoch Daniel Bærentsen, der var folketingsmand for Færøerne 1857-1859 og senere medlem af Lagtinget i flere perioder.

- **Niels Peder Nielsen Lindø**, Rigsarkivet
Her findes [Breve fra Oliver Johan Thomas Ludvig Effersøe, samt fra Holger Steen \(1910-1910\)](#). Oliver Johan Thomas Ludvig Effersøe var landstingsmand for Færøerne i flere perioder, folketingsmand for Færøerne 1906-1913, medlem af Lagtinget i flere perioder og formand for Lagtinget 1924-1928 og igen 1930-1932.
- **Finnur Magnússon, gehejmearkivar**, Rigsarkivet
Magnússon var islænding og var bl.a. jurist, oldgransker og gehejmearkivar. Desuden var han under Østifternes Stænderforsamling 1835-1842 deputeret for Island og Færøerne. I [Lommebøger og diverse sager \(1798-1846\)](#) og i [Skrivekalendere \(1815-1847\)](#) findes materiale fra Magnússons tid som deputeret, og i [Breve \(1817-1847\)](#) findes bl.a. breve fra Christian Pløyen, der var amtmand på Færøerne 1837-1848, fra forskellige færinger, såsom skolelærer i Thorshavn Joh. Gudmundsen Effersøe, og fra Komiteen for den Færøske Grammatik.
- **Fridrikur Petersen og hustru Sophie Amalie Petersen født Wesenberg**, Rigsarkivet
Petersen var landstingsmand for Færøerne og medlem af Lagtinget i flere perioder. I [Korrespondance m.m. \(1880-1919\)](#) findes bl.a. materiale fra Petersens perioder som folkevalgt.

Forsvaret

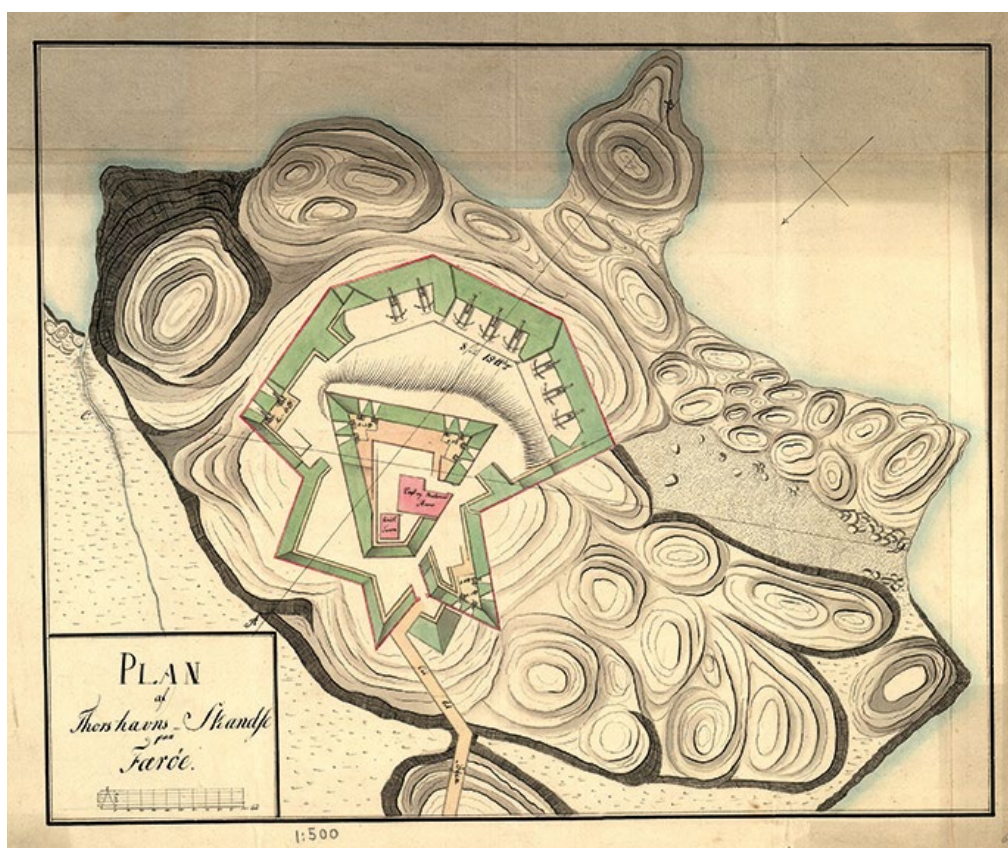
Selvom befolkningen på Færøerne aldrig har været underlagt værnepligten, med mindre de tog fast ophold i Danmark, har militæret altid været til stede på Færøerne, så denne del af riget også kunne forsvares, og suveræniteten håndhæves.

I arkivalierne herunder finder du materiale om de forskellige militære enheder på og/eller tilknyttet Færøerne og om begivenheder på eller ved Færøerne, hvor militæret har været involveret, som fx Red Crusader-sagen.

- **Arktisk Kommando**, Rigsarkivet
Arktisk Kommando blev oprettet i 2012 ved fusionering af Færøernes Kommando og Grønlands Kommando. Arktisk Kommando overvåger bl.a. farvandet og lufrummet omkring Færøerne og foretager bl.a. fiskeriinspektion, miljøovervågning og forureningsbekæmpelse.
- **Forsvarets Auditørkorps Auditøren i København**, Rigsarkivet
I [A. Auditørsager \(1980-1998\)](#) findes bl.a. materiale om nogle af de tjenestegørende ved Flyvestation Thorshavn og Færøernes Kommando.
- **Forsvarets Auditørkorps Auditøren ved Flyvestation Tórshavn**, Rigsarkivet
Her findes materiale om nogle af de tjenestegørende ved flyvestationen.
- **Forsvarets Bygningstjeneste**, Rigsarkivet
I [A. Etablissementssager \(1968-1977\)](#), [A. Sagsarkiv \(1953-1977\)](#) og [A. Emneordnede sager \(1932-2003\)](#) findes bl.a. materiale om anskaffelse, bygning, anlæg og vedligeholdelse af Forsvarets bygninger, installationer og arealer på Færøerne.

For yderligere materiale fra Forsvarets Bygningstjeneste, herunder bygningstegninger m.v. af militære bygninger og installationer på Færøerne, se afsnittet Kort og Tegninger.

- **Forsvarets Bygningstjeneste Nordsjællands Bygningstjeneste**, Rigsarkivet
På trods af arkivskaberens navn findes i *A. Etablissementssager (1952-1977)* bl.a. materiale om anskaffelse, bygning, anlæg og vedligeholdelse af Forsvarets bygninger, installationer og arealer også uden for Nordsjælland, herunder på Færøerne.
- **Forsvarets Bygningstjeneste Søværnets Bygningstjeneste**, Rigsarkivet
I *A. Etablissementssager (1938-1977)* findes bl.a. materiale om anskaffelse, bygning, anlæg og vedligeholdelse af Færøernes Marinedistrikt og efterfølgende Færøernes Kommandos bygninger, installationer og arealer på Færøerne.

Plan af Thorshavn Skanse ca. 1800 fra Geodætisk Institut.

- **Færøernes Kommando**, Rigsarkivet
Færøernes Kommando blev oprettet som Færøernes Marinedistrikt i 1951 og eksisterede frem til 2012, hvor den fusionerede med Grønlands Kommando til Arktisk Kommando. Færøernes Kommandos opgave var bl.a. at overvåge farvandet og luftrummet omkring Færøerne.
- **Generalauditøren**, Rigsarkivet
Generalauditøren var Forsvarets juridiske enhed frem til 1993, hvor den blev en del af Forsvarets Auditørkorps.

I *SF. Straffeblade (1955-1986)* og *DF. Disciplinarblade (1974-1986)* findes bl.a. materiale om nogle af de tjenestegørende ved Marinestation Thorshavn, Flyvestation Thors-havn og Færøernes Kommando.

- **Kontrol- og Varslingsgruppen Flyvestation Tórshavn**, Rigsarkivet
Her findes materiale om både flyvestationens arbejde og om det tjenestegørende personel.
- **Marineauditøren Auditøren ved Færøernes Kommando**, Rigsarkivet
Her findes materiale om nogle af de tjenestegørende ved Færøernes Kommando.
- **Marinestaben**, Rigsarkivet
I *V. Diverse sager (1934-1990)* findes bl.a. materiale om Red Crusader-sagen. Red Crusader var en skotsk trawler, der i 1961 blev opbragt af fregatten Niels Ebbesen for at have fisket inden for den færøske fiskerigrænse.

Lov og ret

Frem til Lagtingets nedlæggelse i 1816 blev næsten alle færøske tvister og retssager afgjort på Færøerne. Herefter overtog sorenskriveren den dømmende funktion, og afgørelserne skulle fremover appelleres til retsinstanser i Danmark.

I arkivalierne herunder finder du primært materiale fra de høje retsinstanser, men også fx en samling forordninger for Færøerne. Vær opmærksom på, at du finder meget af materialet fra og om det færøske retsvæsen på Føroya Landsskjalasavn, da bl.a. arkivalierne fra sorenskriverne er afleveret hertil. For materiale om lov og ret m.v. fra Justitsministeriet, se afsnittet Justitsministeriet.

- **Erhvervs- og Selskabsstyrelsen**, Rigsarkivet
I *Lovarbejde: selskabslovgivning på Færøerne (1993-1993)* findes materiale om selskabslovgivningen på Færøerne udarbejdet efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre.
- **Jørgen Frands Hammershaimb**, Rigsarkivet
Hammershaimb var landfoged på Færøerne 1723-1765. I *Korrespondance (1727-1753)* findes bl.a. breve fra Christopher Jensen Lindwald, der var sognepræst i Suderø Præstegæld 1745-1757.
- **Højesteret**, Rigsarkivet
Højesteret er øverste retsinstans for Færøerne og for resten af det danske rige. I tidens løb har nogle typer af retssager, også færøske, kunnet appelleres direkte til Højesteret, uden at skulle igennem en anden retsinstans først. For en gennemgang af disse typer af sager, se Landsover- samt Hof- og Stadsretten og Østre Landsret nedenfor.
- **Landsover- samt Hof- og Stadsretten**, Rigsarkivet
Landsover- samt Hof- og Stadsretten var overret for bl.a. Færøerne fra nedlæggelsen af Lagtinget i 1816 frem til oprettelsen af Østre Landsret i 1919. Civile sager kunne appelleres hertil, mens kriminelle sager appelleredes direkte til Højesteret.

- **Rigsarkivet Arkivfunktionen for samlinger af arkivalier dannet af Rigsarkivet,**
Rigsarkivet
I [Forordninger m.v. for Island og Færøerne \(1815-1864\)](#) findes en samling af forordninger og love m.v., hovedsagelig udstedt af kongen, for Færøerne fra 1815-1863. Det er altså ikke Rigsarkivet, der har udstedt disse forordninger, men derimod er det Rigsarkivet, der har samlet dem til denne serie. Forordningerne og lovene m.v. handler eksempelvis om grindefangsten, skolevæsenet, pengevæsenet og fremmede skibes fritagelse for diverse afgifter.

- **Statsadvokaten for Fyn, Sydøstsjælland, Lolland, Falster og Bornholm,**
Rigsarkivet
Ved reorganiseringen af retsvæsenet i 1919 blev Færøerne underlagt denne statsadvokatur, der i begyndelsen hed 3. Statsadvokatur for Østre Landsretskreds og efterfølgende har ændret navn flere gange.

Her findes bl.a. [Justitsprotokol over statsadvokatankesager for Færøerne \(1961-1971\)](#) og [Ankejournal for Færøerne \(1968-1984\)](#).

For materiale fra statsadvokaten om Sjóvinnubankin, se afsnittet Bank- og finansvæsen.

- **Østre Landsret, Rigsarkivet**
Østre Landsret er appelinstans for bl.a. Retten på Færøerne, og sager afgjort ved Retten på Færøerne kan dermed ankes hertil. Færøske nævningesager skal dog ankes direkte til Højesteret.

Klaksvigstriden

Klaksvigstriden var en konflikt, der varede fra starten af 1953 til sidst i 1955. Konflikten havde sit udspring i en uoverensstemmelse mellem Den Almindelige Danske Lægeforening og læge Olaf Halvorsen, hvilket medførte, at Halvorsen blev ekskluderet af foreningen. På Færøerne handlede striden oprindeligt om, hvorvidt Halvorsen kunne være læge ved Klaksvig Sygehus uden at være medlem af lægeforeningen, eller om der skulle ansættes en anden læge i stedet, men striden afspejlede undervejs nogle af de uoverensstemmelser, der fandtes mellem Færøerne og Danmark, de uoverensstemmelser, der fandtes internt på Færøerne i forholdet mellem de to største færøske byer Klaksvig og Thorshavn, og de uoverensstemmelser, der fandtes internt i Klaksvig.

Efterhånden som striden udviklede sig, og det ad flere omgange kom til uroligheder i Klaksvig, blev der også sendt folk afsted fra Danmark i forsøg på at løse striden. 120 politbetjente fra Københavns Politi blev i april 1955 sendt med passagerskibet M/S Parkeston til Færøerne, men blev dog ikke sat ind i Klaksvig, og senere blev også fregatten Rolf Krake beordret til Færøerne som følge af striden. Desuden var finansminister Viggo Kampmann i Klaksvig i både maj og september 1955, hvor det lykkedes ham at forhandle forskellige forlig om lægebemandingen på Klaksvig Sygehus på plads.

I arkivalierne herunder kan du både finde beretninger fra nogle af de folk, der var til stede under forskellige af Klaksvigstridens begivenheder, og samtidigt materiale om Klaksvigstriden fra fx ministerier og aviser.

- **Den Almindelige Danske Lægeforening, Rigsarkivet**
Den Almindelige Danske Lægeforening har flere sager med materiale om Klaksvigstri-

den og om bemanningen af stillingerne på Klaksvig Sygehus. Sagerne findes i *Journalsager (1946-1983)* og har bl.a. sagsnummer 328-1/1955, pakke 1101, og 328-3/1950, pakke 1100.

- **DFDS Presse- og Informationsafdelingen**, Rigsarkivet
I *Udklipssamlingen skibe (1948-1964)* findes bl.a. materiale om M/S Parkestons tur til Klaksvig i 1955.

- **Niels Elkær-Hansen**, Rigsarkivet
Elkær-Hansen var i sommeren 1953 konstitueret rigsombudsmand på Færøerne og oplevede her nogle af de første begivenheder i Klaksvigstriden. Året efter overtog han embedet som rigsombudsmand og var dermed en af hovedpersonerne under resten af Klaksvigstriden.
I bl.a. *Dagbøger (1951-1985)*, *Klaksvigsagen (1953-1991)* og *Avisudklip (1948-1975)* findes materiale om Klaksvigstriden.

- **Vagn Harsberg**, Rigsarkivet
Harsberg var fra 1954 kontorchef for rigsombudsmand Elkær-Hansen. Forinden havde han i perioden 1948-1950 været fuldmægtig ved Rigsombuddet på Færøerne under rigsombudsmand Cai A. Vagn-Hansen og i perioden 1950-1954 været fuldmægtig i Statsministeriet, hvor han bl.a. havde de færøske sager.
I *Studier KBH – Politi Ringkøbing – Rigsombuddet – Færøerne (1930-1981)* findes bl.a. Harsbergs egen beretning og andet materiale om Klaksvigstriden. Desuden findes der her andet materiale fra Harsbergs tid på Færøerne.

- **Justitsministeriet 6. Kontor**, Rigsarkivet
Justitsministeriets sag om Klaksvigstriden har sagsnummer 432/1955. Sagen findes i *Journalsager (1947-1967)*, pakke 389A-389D.

- **Københavns Politi**, Rigsarkivet
I *Klaksvik-sagen: Avisudklip (1955-1956)*, *Klaksvik-sagen: betjent Hartz-Laursens dagbog (1955-1955)* og *Klaksvik-sagen: diverse korrespondance m.m. (1955-1959)* findes bl.a. materiale om de 120 betjente, der blev sendt til Færøerne med M/S Parkeston som følge af Klaksvigstriden.

- **Københavns Politi Ordenspolitiet Udrykningstjenesten**, Rigsarkivet
I *Materiale vedr. Klaksvik-sagen (1955-1955)* findes bl.a. døgnrapporter for Udrykningstjenestens kommando og beretning til rigsadvokaten om Klaksvigstriden.

- **Rigspolitiet**, Rigsarkivet
I *Film (1930-1964)* findes bl.a. materiale om Klaksvigstriden.

- **Socialdemokratiet Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
I pakke 670 findes korrespondance fra det færøske folketingsmedlem Peter Mohr Dam, hvori han beskriver baggrunden for Klaksvigstriden.

- **Statsministeriet**, Rigsarkivet
Statsministeriets sag om Klaksvigstriden har sagsnummer 84-27-08. Sagen findes i *Journalsager (1950-1955)*, pakke 137-140. Desuden findes i *Rigsombudsmanden for*

Færøerne (1955-1965) bl.a. korrespondance mellem Statsministeriet og rigsombudsmanden på Færøerne om Klaksvigstriden.

- **Statsministeriet Olfert Viggo Fischer Kampmann**, Rigsarkivet
I Rejser (1949-1962) findes bl.a. materiale om Klaksvigstriden og Kampmanns ture til Klaksvig.
- **Udenrigsministeriet**, Rigsarkivet
Udenrigsministeriets sag om Klaksvigstriden findes under gruppenummer 8.H.1.E 1-2. Sagen består hovedsagelig af udklip af udenlandske avisers artikler om Klaksvigstriden og danske diplomaters forklaringer af og kommentarer til nogle af disse artikler. Sagen findes i Gruppeordnede sager (1945-1972), pakke 3962.

Infrastruktur, transport og forsyning

Ligesom i resten af den vestlige verden tog udbygningen af Færøernes infrastruktur fart i det 20. århundrede. For at lette transporten til, fra og mellem øerne blev der planlagt nye veje, havneanlæg, tunneller og lufthavne, samtidig med at mange af de eksisterende anlæg blev udbygget. Desuden blev der etableret forskellige forsyningsværker, så befolkningen på Færøerne kunne få elektricitet, telefon m.v.

I arkivalierne herunder kan du finde materiale om anlæggelsen og udbygningen af infrastrukturen på Færøerne, om besejlingen af Færøerne for både passager- og godstrafik, om post-, tele- og telegrafvæsen på og til Færøerne, og om forsyningsværker på Færøerne.

- **B & W Industri A/S**, Rigsarkivet
I Korrespondancesager vedr. stationære motoranlæg (1925-1975) findes bl.a. materiale om Thorshavn Elværk fra perioden 1937-1963. Her findes primært materiale om bestilling af nye generatorer og andet materiel til elværket eller reservedele til materiellet og/eller reparation af dette.
- **DFDS Hovedbogholderiet**, Rigsarkivet
DFDS besejlede i mange år Færøerne med både passager- og godstrafik. Skibene fortsatte videre til Reykjavik, og ruten omfattede ofte også en britisk havneby, fx Leith i Skotland, således at ruten dermed var København-Leith-Thorshavn-Reykjavik og retur.
Hovedparten af rederiets materiale om besejlingen af Færøerne findes under ”Indenlandske Afdeling”, men under ”Hovedbogholderiet” findes der materiale, såsom rapporter, opgørelser og hovedbøger fra forskellige af rederiets afdelinger, og dermed også om besejlingen af Færøerne.
- **DFDS Indenlandske Afdeling**, Rigsarkivet
Her findes bl.a. fartplaner, fragtrapporter og korrespondance vedrørende besejlingen af Færøerne. I Diverse sager, Island-Færøerne (1898-1954) findes desuden materiale om postbefordringen til Færøerne 1930-1932.

I bl.a. *Avisudklip, Island-Færøerne (1918-1953)* og *Diverse sager, Island-Færøerne (1898-1954)* findes der desuden materiale om andre rederier, der har besejlet Færøerne, bl.a. P/F Skipafelagið Føroyar.

Fortninger af Thorshavn fra Det kongelige Søkartarkiv.

- **DFDS Presse- og Informationsafdelingen**, Rigsarkivet
I *Fotos (1900-1980)* og *Billedarkiv (1927-1970)* findes materiale om rederiets kontor i Thorshavn, besejling af Færøerne m.v.
For materiale om passagerskibet M/S Parkestones tur til Klaksvig i 1955 under Klaksvigstriden, se afsnittet Klaksvigstriden.
- **DFDS Sekretariatet**, Rigsarkivet
I *Sager vedr. 2. verdenskrig (1939-1970)* findes materiale om genoptagelsen af skibsfarten og hjemsendelse af søfolk til Færøerne, og i *Diverse materiale (1866-1986)* findes materiale om rederiets besejling af Færøerne.
- **DFDS Statistisk Afdeling**, Rigsarkivet
I *Afregninger fra passagerafdelingen (1961-1963)* findes materiale om rederiets besejling af Færøerne.
- **Generaldirektoratet for P og T 2. Afdeling**, Rigsarkivet
Her findes bl.a. materiale om forholdet til Færøernes televæsen, som var en af de opgaver, denne afdeling varetog.
- **GN Store Nord A/S**, Rigsarkivet
I bl.a. *Materiale vedr. forholdet til andre lande og organisationer (1868-1869)*, *Materiale vedr. enkelt-projekter (1870-1987)*, *Indberetninger (1880-1920)* og *Materiale vedr. stationer og repræsentationer i udlandet (1870-1987)* findes materiale om bl.a. telegrafen

på Færøerne og kablerne dertil, den trådløse telegraf, Thorshavn Radio og den løbende udskiftning til nye telegraf- og telefonkabler, som Færøerne kobledes til. Desuden findes der her også materiale om selskabets materiel og om selskabets bygninger og tjenesteboliger på Færøerne. Hovedparten af dette materiale er fra den sidste halvdel af 1900-tallet.

- **Oplysnings- og Returpostkontoret Postvæsenets Oplysningskontor**, Rigsarkivet
I *Diverse sager (1909-1975)* findes materiale om postbefordringen til Færøerne og om bestemmelserne for indholdet af postforsendelser til Færøerne.
- **Overpostmesteren i København**, Rigsarkivet
I *Journalsager for Driftsafdeling 1 (1872-1987)* findes materiale om postbefordringen til Færøerne. I *Journal for befordringen til Færøerne og Island (1925-1939)* findes oversigter over skibene, der befordrede posten til Færøerne og Island og retur, med angivelse af bl.a. skibets navn, hvilken rute skibet sejlede (fx over Bergen, Hull eller Leith) og hvilke datoer, skibet anløb havnene på vejen. For returruterne fra Færøerne og Island til Danmark er også angivet datoen for evt. efterfølgende ankomst til Hamborg.
- **Trafikministeriet Udvalget af 16.04.1972 vedrørende en Lufthavn på Færøerne**, Rigsarkivet
Her findes materiale om Vágar Lufthavn og om en mulig ny lufthavn på Færøerne til afløsning eller aflastning af denne. Her findes materiale helt frem til slutningen af 1970erne.
- **Vandbygningsdirektoratet**, Rigsarkivet
Vandbygningsdirektoratet administrerede eller førte tilsyn med næsten alle havne, anlægsbroer, sejlbare vandløb, kanaler, sluser, digeanlæg, kystsikringsforanstaltninger og vandkraftanlæg på Færøerne, i Danmark og i Island.
I bl.a. *Journalsager vedr. Færøerne (1905-1948)*, *Journalsager henlagt efter E. Hertz' system (1796-1973)* og *Tekniske sager (1902-1974)* kan der foruden materiale om ovenstående emner også findes materiale om anlæg og vedligeholdelse af veje på Færøerne og af forskellige færøske havne, fyrtårne og afmærkninger, broer m.v. og om elektrificeringen af Færøerne.

Erhverv (landbrug, fiskeri, industri, handel m.v.)

Frem til midten af 1800-tallet var det vigtigste erhverv på Færøerne landbruget, men herefter begyndte fiskeriet at udvikle sig til det dominerende erhverv, hvilket det har været frem til i dag, hvor Færøerne er en moderne fiskerination.

I arkivalierne herunder kan du bl.a. finde materiale om forskellige færøske firmaer og virksomheder, om det færøske fiskeri, om det færøske landbrug og om statens samarbejde og kontrol af de færøske erhverv.

- **A/S Færø-Kul**, Rigsarkivet
A/S Færø-Kul drev minedrift efter brunkul ved Trangisvaag i midten af 1900-tallet. Her findes bl.a. materiale om selskabets koncessioner og brydningsrettigheder og om likvidationsbehandlingen inden selskabets endelige opløsning i 1955.

Desuden findes der i Rigsarkivet også materiale fra A/S Færø-Kul ”Bestyrelsen”, ”Forretningsudvalget” og ”Generalforsamlingen”.

- **Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser**, Rigsarkivet
Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser var en forskningsinstitution, der blev oprettet i 1952 ved sammenlægning af Dansk Biologisk Station og laboratorierne under Kommissionen for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser.

Institutionen havde frem til 1979 en særlig afdeling for Færøerne, der efterfølgende blev en selvstændig institution under det færøske landsstyre.

- **Dansk Biologisk Station**, Rigsarkivet
Dansk Biologisk Station var en af forgængerne for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser og skulle bl.a. tilvejebringe kendskab til forhold, der kunne have betydning for fiskeriet.

I Fortegnelse over Hvalfangst (1889-1915) findes bl.a. optegnelser over fangsten på forskellige hvalfangerstationer på Færøerne og i Island med angivelse af hvalens race, størrelse, samt hvornår og af hvem den var blevet fanget.

- **Dept. for Told- og Forbrugsafgifter Toldafgiftskontoret**, Rigsarkivet
I Journalsager A, emnemæssigt ordnede (1840-1965), Forarbejder m.v. til love og lovforslag vedrørende toldlovgivningen (1908-1982), Journalsager A og E henlagt efter paragrafferne i toldlovene af 1908 og 1924 (1908-1961) og Gruppeordnede toldsager (1774-1926) findes bl.a. materiale om indførselsafgifter for varer til Færøerne, om toldfrihed for færøske produkter og for ind- og udførsel af varer til Færøerne og om det færøske landsstyres told – og afgiftsregler.

- **Det færøske Hvalfangerselskab A/S**, Rigsarkivet
Her findes materiale fra dette kortlivede selskab.

- **Fiskeridirektoratet**, Rigsarkivet
Fiskeridirektoratet blev oprettet som selvstændigt direktorat under Landbrugsministeriet i 1923 og overtog derefter behandlingen af samtlige fiskerisager i ministeriet.

I Journalregistre (1922-1948), Journaler (1923-1948), Journalsager (1923-1948), Registre til Færø-journaler (1931-1948), Færø-journaler (1931-1948) og Færø-sager (1931-1939) findes bl.a. materiale om fiskerisager vedrørende Færøerne og det færøske fiskeri, primært om lån til færøske fiskeskibe og færøske fiskeforarbejdningsanlæg som fx tørringsanstalter, men også om fx udenlandske trawlerstationer på Færøerne og fiskeriundersøgelser ved Færøerne og Grønland. Også i Register til protokol over færøske fiskerilån (1926-1947) og Protokol over færøske fiskerilån (1926-1947) findes materiale om lån til færøske fiskeskibe m.v.

Vær opmærksom på, at oversigterne for de færøske fiskerisager og de færøske lånesager kan findes samlet bagerst i nogle af journalregistrene og journalerne.

✓
Allerhöfverdänigst Kungstals
-ens
-Sens till Kungstals paa Sveriges sändte
-Sens derfra hufvuds Transporter
-Sens vidare den Sveriges handels Vækomme
-Sens Berigtigt
-Sens Primo Januari till ultimam Decembris
-Sens 1760.

- **Fødevarestyrelsen**, Rigsarkivet
I *I – sager (1903-1990)* og *Sagsliste til I – sager (1903-1990)* findes bl.a. materiale om veterinærforhold og -sundhed på Færøerne.

- **Føroya Social-Demokrat Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
Føroya Social-Demokrat var frem til 1945 navnet på avisen, der i dag hedder Sosial-urin. Her findes korrespondance og regnskabsmateriale fra avisens grundlæggelse i 1927 og frem til 1940.

- **Kommissionen for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser**, Rigsarkivet
Kommissionen for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser var en af forgængerne for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser og blev i 1893 oprindeligt nedsat for at foretage hydrografiske undersøgelser, men allerede efter få år fik internationale havundersøgelser i fiskerijemed fortrin.

Blandt medlemmerne af kommissionen var bl.a. repræsentanter for det færøske landsstyre.

- **Landbrugsmin. 1. Dept./Afd. 2. Kontor**, Rigsarkivet
I *Færø-journal (1926-1939)*, *Færø-journal, register til (1926-1939)* og *Færø-sager (1926-1939)* findes materiale om kongsjorden på Færøerne, som dette kontor bl.a. tog sig af. Desuden findes her bl.a. materiale om Landbrugsrådet på Færøerne og om oprettelsen af mindre landbrug på Færøerne. På trods af dateringen, findes der i nogle af sagerne også materiale fra efter 1939.

- **Landsudvalget for Rottebekæmpelse**, Rigsarkivet
I *Rottebekæmpelse på Færøerne (1946-1977)* findes materiale om tilrettelæggelsen af bekæmpelsen af rotter på Færøerne, herunder om udarbejdelsen af et lovforslag om rottebekæmpelse.

- **Matrikeldirektoratet**, Rigsarkivet
I *Færøsager (1926-1940)* og i *Færøsager (1928-1943)* findes bl.a. materiale om udskiftningen på Færøerne, om opmålingen af forskellige områder på Færøerne og om ejendomsvurdering- og ejendomsskyld for forskellige områder på Færøerne.

- **Ove Munch**, Rigsarkivet
I *Bestyrelsesmateriale fra P/F Føroya Fiskavirking, Torshavn (1994-1995)* findes materiale om dette færøske selskab, der ejede mange af de færøske fiskefiletfabrikker. Selskabet blev i 2005 lagt sammen med Faroe Seafood til selskabet P/F Faroe Seafood, der gik konkurs i 2010.

- **Holger Christian Valdemar Møller**, Rigsarkivet
Møller var ingeniør og virkede bl.a. som havnedirektør og senere teknisk borgmester i København. Desuden udførte og medvirkede han ved en række havne- og broprojekter rundt om i verden, hvortil der bl.a. blev benyttet færøske sten.

I *Den færøske stensag (1909-1936)* findes materiale om bl.a. den færøske stenindustri, anvendelsen af færøske sten til danske anlægsarbejder, A/S Føroya Grotvirki, havne- og vejanlæg primært ved Thorshavn og korrespondance med amtmand Svenning Krag Nielsen Rytter og diverse færøske politikere, bl.a. Oliver Johan Thomas Effersøe og Andreas Samuelsen.

For yderligere materiale fra Holger Christian Valdemar Møllers privatarkiv, se afsnittet Kort og tegninger.

Færingehavn

I starten af 1920'erne blev det færøske fiskeri ved Færøerne trængt af bl.a. britiske fiskere, der fiskede med trawl, og de færøske fiskere måtte derfor søge længere væk, op under Island og Grønland, for at fiske der i stedet, og de havde som følge deraf i højere grad brug for stationer på land, både så fangsten kunne landes, men også så fiskerne havde et sted at søge ly, foretage reparationer og få nye vandforsyninger. Grønland var dog på dette tidspunkt lukket land for fremmede, hvilket også omfattede folk fra resten af det danske rige, herunder færingers.

Efter at have bearbejdet den danske regering gennem flere år fik færøske fiskere dog, trods grønlandske protester, fra 1926 lov til at benytte den ubeboede havn Ravns Storø på Grønlands Østkyst som basishavn. Året efter fik de færøske fiskere desuden lov til at benytte den mere velegnede havn Kangerluarsoruseq længere nordpå, og stedet fik derefter navnet Færingehavn. Retten til at benytte havnene var i starten midlertidige og blev først gjort permanente i 1931, hvorefter Færingehavn i løbet af nogle år udviklede sig til at blive en international fiskeristation og hovedhavnen for det færøske fiskeri ved Grønland.

Efterhånden som fiskeriet fra Færingehavn voksede, blev der behov for flere anlæg på land. Fra 1948 havde Grønlands Industri og Handel A/S, også kendt som Asgriko, koncession på at drive fiskeristationen. Asgriko blev i 1953 en del af det nystiftede norsk-dansk-færøske selskab Nordafar A/S, der derefter stod for udbygningen og driften af fiskeristationen i Færingehavn. Indhalingen af fisk til Færingehavn stoppede i 1984, Nordafar A/S gik konkurs i 1989, og siden 2009 har Færingehavn været forladt.

I arkivalierne herunder kan du finde materiale om de færøske fiskerihavne på Grønland, det færøske fiskeri ved Grønland, nogle af de færingers, der var beskæftiget ved fiskeriet ved Grønland og om Nordafar A/S.

■ Den Kongelige Grønlandske Handel Indkøbs- og Forsyningsafdelingen,

Rigsarkivet

I [Korrespondance \(1970-1979\)](#) findes bl.a. indberetninger om drift og virksomhed i Færingehavn, og i [Korrespondance, diverse handelschefer og virksomheder \(1960-1985\)](#) og [Korrespondance og møder samt diverse \(1960-1969\)](#) findes materiale om Nordafar A/S.

■ Grønlands Styrelse Hovedkontoret, Rigsarkivet

I bl.a. [Emnekort til journal og gruppeordnede journalsager \(1915-1933\)](#), [Stikordsregister til journal og gruppeordnede journalsager \(1921-1954\)](#), [Gruppeordnede journalsager m.m. \(1874-1940\)](#) og [Journalsager \(1941-1950\)](#) findes bl.a. materiale om det færøske fiskeri ved Grønland. Her findes ansøgningerne om tilladelse til at drive fiskeri i de grønlandske farvande og eventuelle opkrævninger for de færøske fiskeres mellemværender med de grønlandske myndigheder for fx ydet lægehjælp, havneafgifter m.v. Desuden findes forskellige indberetninger for driften af Færingehavn m.v. til de danske, færøske og grønlandske myndigheder. For perioden 1925-1940 findes materialet om Færingehavn under journalgruppe 51: Fremmede Fiskere og Skibe. I [Journal over fartøjer, der anløber Færingehavnen \(1926-1932\)](#) findes lister over skibene, der anløb Færingehavn, med angivelse af bl.a. skibets og skippers navn, skibets størrelse, og hvornår skibet ankom og afgik, og i [Kopibog for telegrammer til forskellige \(Færøerne](#)

m.m.) (1930-1938) findes materiale om bl.a. skibene, der fik fiskeritilladelserne, om færøske fiskeskibe, der forliste og om skibbrudne færinger.

■ **Grønlands Styrelse Revisionskontoret**, Rigsarkivet

I Grønlandske regnskaber (1940-1952), Bilag til grønlandske regnskaber: Specifikationer og manifeste (1948-1952), Læge/medicinalregnskaber (1837-1940), Bilag til telegramregnskaber, telegramjournaler m.m. (1931-1952) og Regnskaber med bilag for radio- og vejrstationer (1931-1953) findes bl.a. regnskaber og bilag til disse fra de færøske fiskerihavne på Grønland for havnenes offentlige administration og tjenester, fx lægevæsen, radio- og telegrafvæsen, havneafgifter m.v., og i Kassejournal m.m. for kontrollen i Færingehavnen (1930-1950) findes kvitteringer for havneafgifter og regnskaber over indtægter og udgifter for kontrollen i Færingehavn.

I bl.a. Kassejournal for kontrolstationen i Færing Nordhavn (1939-1950), Motorjournal for "M/B 73" Færing Nordhavn (1948-1950) og Visitationsprotokol for kontrolstationen Færing Nordhavn (1939 - 1950) findes materiale fra administrationen m.v. af havnen Færing Nordhavn.

■ **Grønlandsministeriet Økonomiafdelingen**, Rigsarkivet

I Kæmneres statsregnskaber: Bilag m.m. (1952-1953) findes bl.a. regnskaber og bilag til disse for Færingehavns offentlige administration og tjenester, såsom lægevæsen og telegrafstationen.

■ **Kgl. Grønlandske H., Produktionsafd. Driftskontoret for Traditionel Produktion**, Rigsarkivet

I Journalsager (1963-1984) findes bl.a. materiale om Nordafar A/S.

■ **Kgl. Grønlandske H., Produktionsafd. Produktionschefen**, Rigsarkivet

I Journalsager, emneordnede (1956-1982) findes bl.a. materiale om færøske flækkere, filetskærere og fiskere på Grønland, færøske bådelaag, det færøske samfiskeri ved Grønland og om Nordafar A/S.

■ **Nuna-tek/GTO**, Rigsarkivet

I Fællessager, sager vedr. generelle spørgsmål m.m. (Grønlands Tekniske Organisation) (1936-1989) findes bl.a. materiale om Nordafar A/S og om personalet ved teletjenesten i Færingehavn.

■ **Statsministeriet**, Rigsarkivet

I Diverse sager (1930-1984) findes bl.a. forpagtningskontrakten til Nordafar A/S for kaj-anlæg i Færingehavn.

Bank- og finansvæsen

Bank- og finansvæsenet på Færøerne har eksisteret siden 1832, hvor Færø Amt's Sparekasse oprettedes i Thorshavn som det første pengeinstitut på Færøerne. Den første bank på Færøerne kom til i 1906, da A/S Føroya Banki oprettedes. I 1932 kom P/F Sjóvinnubankin til, og denne bank blev især tilknyttet fiskerierhvervet.

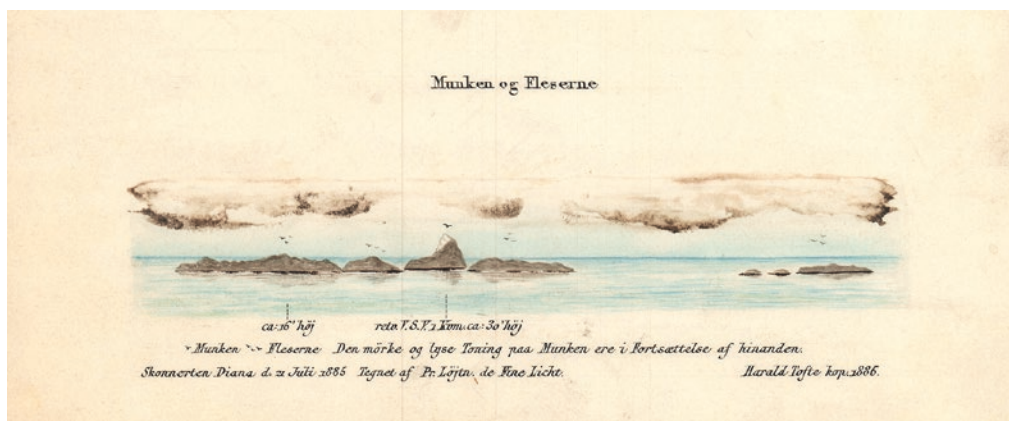
Finansieringsforholdene på Færøerne forbedredes fra midten af 1950erne bl.a. med oprettelsen af Færøernes Realkreditinstitut i 1955, der blev oprettet for at yde langfristede lån mod pant i fiskerfartøjer hjemmehørende på Færøerne.

Færøerne har i løbet 1900-tallet haft to store bankkriser, nemlig i 1950erne, hvor Sjóvinnubankin kom i vanskeligheder, og i begyndelsen af 1990erne, hvor både P/F Sjóvinnubankin, A/S Føroya Banki og P/F Fossbankin, de tre færøske banker der dengang fandtes, alle fik alvorlige problemer.

I arkivalierne herunder finder du materiale om forskellige færøske banker og sparekasser, Færøernes Realkreditinstitut, statslig lånevirkksomhed til færøske låntagere og om de to færøske bankkriser.

■ **Banktilsynet, Rigsarkivet**

I *Akter vedr. midlertidigt tilsyn på Færøerne (1920-1963)* findes bl.a. materiale om tilsynet med forskellige færøske sparekasser, herunder Færø Amts Sparekasse, Norðoya Sparikassi og Suðuroya Sparikassi, og i *Revisionsprotokolater vedr. bank nr. 227 P/F Sjóvinnubankin A/S (1951-1959)* findes bl.a. årsregnskaber, engagementsoversigter og revisionsberetninger fra P/F Sjóvinnubankin efter rekonstruktionen af banken i 1951 som følge af bankens økonomiske vanskeligheder.

Fortoninger af Munken og Fleserne 1885 fra Det kongelige Søkartarkiv.

■ **Danmarks Nationalbank Sekretariatet, Rigsarkivet**

I *Færøernes Realkreditinstitut (1956-1977)* findes bl.a. realkreditinstitutets årlige regnskaber og beretninger, samt forskellig korrespondance angående realkreditinstituttet.

■ **Danmarks Nationalbank Udlandsområdet, Rigsarkivet**

I *Statsministeriets Færøske Låneudvalg (1952-1960)* findes bl.a. hovedbøger og revisionsprotokoller for låneudvalget. Desuden findes en oversigt over lånene med oplysninger om bl.a. låntageren, den stillede sikkerhed og lånets tilbagebetaling m.v.

■ **Finansmin. Finansdepartementet 1. Statsaktivkontor, Finansmin.**

Finansdepartementet 2. Statsaktivkontor, m.fl., Rigsarkivet

Der fandtes i alt 6 statsaktivkontorer, der alle beskæftigede sig med statslig lånevirkksomhed, fx lån til erhvervslivet og til sociale og humanitære formål, når ydelsen var hjemlet ved lov. Forvaltningen af låneordningerne strækker sig ofte over lange

perioder, så mange af sagerne er som følge af administrative omlægninger gået fra ét kontor over til andre kontorer.

Nogle af statsaktivkontorerne har særlige Færø-arkivserier, men materiale om Færøerne og færøske forhold kan også findes i de generelle arkivserier. I fx *Diverse sager (1776-1971)* fra 1. Statsaktivkontor findes bl.a. materiale om lån til køb og ombygning af fiskeskibe, hvalfangerskibe, færger m.v. og til anlæggelsen af færøske vejanlæg, om færøske firmaers tilgodehavender i udlandet og om salg af bjærget færøsk strandingsgods og skibe.

■ **Fremskridtspartiet og Frihed 2000 Politisk-økonomisk sekretariat**

Fremskridtspartiet og Frihed 2000, Rigsarkivet

I *Vedrørende politisk-økonomisk sekretariat, Fremskridtspartiet* findes materiale om den færøske banksag i 1990erne, inkl. materiale fra bl.a. Finansministeriet og Rigsombuddet på Færøerne.

■ **Justitsministeriet Undersøgelseskommissionen af 8. Juni 1995 Lov nr. 356 vedrørende Den Færøske Banksag**, Rigsarkivet

Her findes undersøgelseskommissionens materiale om den færøske banksag i 1990erne. Materialet omfatter bl.a. sagsakter, redegørelser og bilag. Undersøgelseskommissionens arbejde mundede ud i en 2.500 sider rapport, der udkom i 1998.

■ **Matrikeldirektoratet**, Rigsarkivet

I *Færøernes Realkreditudvalg, direktør V. E. Petersens papirer (1954-1955)* findes materiale om lån til fornyelse af den færøske fiskeriflåde, til den færøske bygge- og anlægsbranche og til investering i diverse færøske industrianlæg, samt om realkredit i fast ejendom på Færøerne.

■ **Richard Mikkelsen**, Rigsarkivet

Mikkelsen var i perioden 1992-1995 formand for Finansieringsfonden af 1992, efter han havde været dansk nationalbankdirektør i perioden 1982-1990.

I dette privatarkiv findes forskelligt materiale om Færøerne og den færøske økonomi, herunder om både Sjóvinnubankin i 1950erne og den færøske banksag i 1990erne.

■ **Statsadvokaten for Fyn, Sydøstsjælland, Lolland, Falster og Bornholm**, Rigsarkivet

I *Sagen om Sjóvinnubankin (1953-1955)* findes bl.a. rapporter og forundersøgelser forud for retssagen mod personer med tilknytning til banken. Retssagen var en udløber af de økonomiske problemer, banken i 1951 var kommet i, bl.a. som følge af mange konkurser i den færøske fiskeflåde. Under retssagen blev det bl.a. konstateret, at banken havde omgået nogle af banklovens bestemmelser.

■ **Tilsynet med Banker og Sparekasser**, Rigsarkivet

I *Banksager (1975-1991)* og *Bankundersøgelsessager (1975-1987)* findes bl.a. materiale om de færøske banker P/F Fosssbankin, P/F Sjóvinnubankin og A/S Færøya Banki.

Organisationer og foreninger

I arkivalierne herunder finder du materiale fra et lille udpluk af de organisationer og foreninger, der har afleveret færrørelateret materiale til danske arkiver. Du finder her materiale fra bl.a. frivillige foreninger, velgørenhedsorganisationer, politiske partier og faglige organisationer.

- **Danmarks Kommunistiske Parti Arkiv**, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
I *International Sekretariat og Internationalt udvalg* under ”Materiale vedrørende udlandet: Cuba-Grækenland” findes materiale om Færøerne fra 1954-1989, bl.a. forskellig korrespondance fra perioden.
- **Dansk Røde Kors**, Rigsarkivet
I *Kartotek over eftersøgte under 2. Verdenskrig (1940-1949)* findes bl.a. materiale om personer i Danmark og de personer på Færøerne, ofte familiemedlemmer eller lignende, som de eftersøger. Den direkte forbindelse mellem Danmark og Færøerne var blevet afbrudt som følge af besættelserne af hver sin krigsførende part, og forbindelse formidlet af Røde Kors var en af de få muligheder, man under krigen havde, for at formidle fx vigtige familiebeskeder til hinanden.
- **Dansk Røde Kors Lokalfdelinger**, Rigsarkivet
I *Beretninger, regnskaber, fonds m.m. fra lokalafdelingerne (1946-1982)* findes bl.a. korrespondance mellem den danske og færøske afdeling af Røde Kors.
- **Foreningen De Danske Atlanterhavsøer**, Rigsarkivet
Foreningen stiftedes i 1902 med det formål at fremme udviklingen på Færøerne og i Island, Grønland og Dansk Vestindien.

I bl.a. *Forhandlingsprotokol for foreningen (1901-1917)* findes fx materiale om organiseringen af og støtten til færøske gruppers besøg i Danmark og om videreformidlingen af information om færingers muligheder for bl.a. uddannelse og arbejde i Danmark.

I 1919 gennemgik foreningen en rekonstruktion og skiftede navn til Dansk Samvirke. Formålet for foreningen var herefter at udbrede kendskabet til Danmark og at formidle og styrke kontakten mellem danskere ude og hjemme. Der findes også noget materiale med relation til Færøerne her.
- **Foreningen Norden**, Rigsarkivet
Foreningens formål er at styrke og udvikle de nordiske folks samarbejde, og foreningen har afdelinger i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt på Færøerne, Åland og i Grønland.

I *Sekretariatssager, A-F sager (1919-1975)* findes bl.a. materiale om det stævne, Færø-Norden afholdt i Thorshavn i 1966 og om det færøske flag, og i *Korrespondance med de nordiske lande (1921-1973)* findes bl.a. korrespondancen mellem de danske og den færøske afdeling af foreningen og materiale om udvekslende feriebesøg for danske og færøske børn.

Desuden findes der i Rigsarkivet også materiale fra forskellige af foreningens danske lokalafdelinger.

- **Julemærkefonden, Rigsarkivet**
 Julemærkefonden har, foruden at udgive julemærker i Danmark, også udgivet julemærker på Færøerne. I [Sager vedr. Færøerne og Grønland \(1924-1994\)](#) findes bl.a. fondens regnskaber og korrespondance for Færøerne og materiale om de færøske julemærker.

- **Landsforeningen til Samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen Arkiv,**
 Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
 I [Internationalt samarbejde](#) under "Nordisk samarbejde" findes bl.a. materiale om Foreningen Færøerne-Sovjetunionen 1973-1986.

- **Landsorganisationen i Danmark Arkiv,** Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
 Landsorganisationen (LO) var en faglig hovedorganisation, der blev oprettet i 1898, og som frem til 1959 hed De Samvirkende Fagforbund. Organisationen blev i 2019 sluttet sammen med FTF og dannede Fagbevægelsens Hovedorganisation. I bl.a. [Færøerne \(1915-1958\)](#) findes materiale om faglige konflikter på Færøerne, fx generalstrejken i 1951, om og korrespondance med forskellige færøske fagforbund, og om LO's forskellige besøg på Færøerne.

 Vær opmærksom på, at LO's journalførte sager findes nedenfor som selvstændige arkivskabere.

- **Landsorganisationen i Danmark Journalførte sager 1954-1963 Arkiv,**
 Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
 I fx [Øvrige indenlandske henvendelser \(1954-1963\)](#) og [Organisationer i Norden \(1954-1963\)](#) findes bl.a. materiale om og korrespondance med forskellige færøske fagforbund, bl.a. angående evt. økonomisk støtte, og materiale om faglige konflikter på Færøerne.

- **Landsorganisationen i Danmark Journalførte sager 1964-1975 Arkiv,**
 Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
 I fx [Nordens faglige Samarbejdsorganisation \(1972-1975\)](#) og [Organisationer i Norden \(1964-1974\)](#) findes bl.a. materiale om og korrespondance med forskellige færøske fagforbund, og materiale om organisationsforholdene på Færøerne.

- **Socialdemokratiet Arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv**
 Materiale om Færøerne findes i pakke 101-104 og 670, som det kan ses i privatarkivets registrant nr. 8, der kan findes i databasen for Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv. Her findes bl.a. korrespondance fra 1908-1983 om fx Det Færøske Dampskibsselskab, A/S Færø-Kul og Færingehavn m.v. fra bl.a. færøske socialdemokratiske politikere såsom Peter Mohr Dam.

Kultur og videnskab

I arkivalierne herunder finder du materiale om kulturen på Færøerne, kulturformidlingen mellem Færøerne og Danmark, den færøske undergrund og opmålingen af Færøerne.

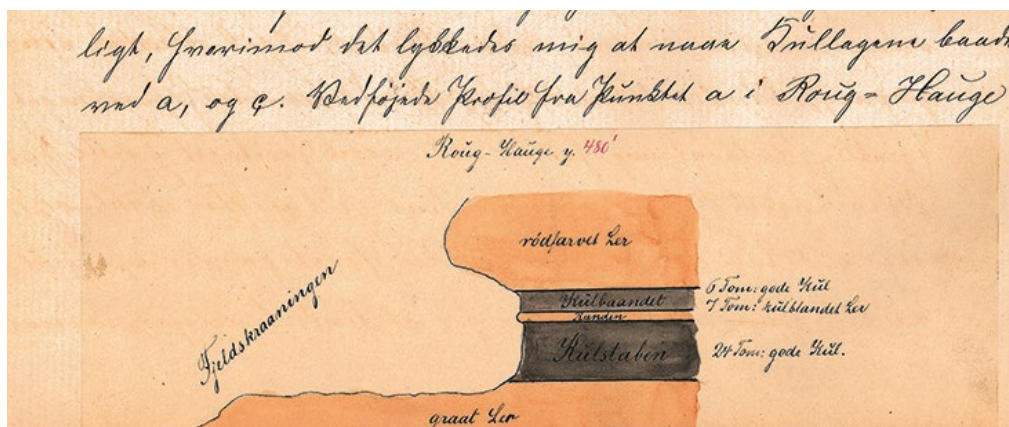
- **De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland**, Rigsarkivet
En selvstændig og uafhængig forsknings- og rådgivningsinstitution, der bl.a. varetager og behandler alle relevante geologiske oplysninger vedrørende Færøerne.

- **Det Dansk-Færøske Kulturfond**, Rigsarkivet
Fonden blev oprettet i 1951 efter aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre med det formål at fremme kulturformidlingen mellem Færøerne og Danmark og også mellem Færøerne og Grønland. Fondets formue kom oprindeligt fra de rentefrie lån, der var ydet færinger, der opholdt sig i Danmark under besættelsen, da forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt.

Her findes to typer af materiale. For det første findes materiale om de personer, der optog lånene og deres baggrund. Da der desuden findes materiale om tilbagebetalingen af gælden, findes der også materiale om låntagerne fra tiden efter besættelsen. For det andet kan du finde materiale om kulturformidlingen på Færøerne og formidlingen af færøsk kultur uden for Færøerne. I forhold til kulturformidlingen kan der her findes materiale om både de ansøgninger, fondet bevilgede penge, og de ansøgninger, der fik afslag.

- **Det kongelige Søkortarkiv**, Rigsarkivet
I bl.a. Island og Færøerne (1863-1928), Island og Færøerne: Koordinatlister (1942-1942) og Materiale vedr. opmåling af Færøerne og Island (1890-1932) findes materiale om opmålingen af farvandet omkring Færøerne, samt de årlige opmålingsture til Færøerne og Island fra perioden 1863-1928.

For selve søkortene over Færøerne, samt diverse tegninger af de færøske kyster m.v., se afsnittet Kort og tegninger.

Blandt sagerne fra Københavns Universitet Geologisk Museum findes bl.a. indberetninger om kullagene på Færøerne, illustreret med tegninger af jordlagene. Her ses fx en tegning af kullagene ved Rókhagi.

- **Geodætisk Institut**, Rigsarkivet
I Triangulationsprotokol, Færøerne (1895-1990) og Triangulationsprotokol, Færøerne, diverse målinger (1893-1989) findes bl.a. opmålinger, trianguleringstegninger og fikspunktsskitser fra forarbejdet til diverse kort over Færøerne.

For selve kortene, se afsnittet Kort og tegninger.

I Skrivelser angående Grønland, Island og Færøerne (1931-1974) findes foruden materiale om opmåling af Færøerne vha. triangulering også materiale om jordreformen og udskiftningen på Færøerne. Materialet om Færøerne er fra perioden 1948-1960.

- **Anker Jørgensen Arkiv, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv**
I *Forskellige Sager (korrespondance m.m.)*, pakke 94, læg nr. 27, findes materiale fra perioden 1983-1984 om råstoffer i Grønlands og Færøernes undergrund.
- **Københavns Universitet Geologisk Museum, Rigsarkivet**
I *Sager (1731-1978)* findes bl.a. materiale om Færøernes geologi, primært om de færøske kulaflejringer, fra perioden 1778-1960.
- **Hans H. Westermann, Rigsarkivet**
Westermann var landsbibliotekar ved Det grønlandske Landsbibliotek fra 1956 og havde forinden været ansat ved Det Færøske Biblioteksvæsen. I *Korrespondance med William Heinesen (1957-1969)* findes bl.a. Heinesens og Westermanns indbyrdes korrespondance i forbindelse med udgivelserne på grønlandsk af Heinesens *Noatun* og *De fortabte spillemænd* og af Jørgen-Frantz Jacobsens *Barbara*.

Forskningsdata

I Rigsarkivets samling af forskningsdata finder du bl.a. data om Færøerne og færinger, primært surveydata. Der findes både surveys med færinger som respondenter og danske surveys, hvor der bliver spurgt til færøske forhold.

Med surveydata fra Rigsarkivet kan du lave statistiske analyser af folks holdninger til et givent emne. Hvordan forholdt danskerne sig fx til den økonomiske støtte til Færøerne i 1990erne? Og var der forskel på mænd og kvinders holdning? Unges og gamles? Venstre- og højreorienteredes?

Du kan finde og bestille datamaterialerne ved at markere "Forskningsdata" på Rigsarkivets "Søg i samlingerne".

Rigsarkivet udleverer data i de gængse forskningsdataformater: SAS, SPSS, Stata, R samt CSV.

- **Børn og TV på Færøerne, 1981**
Her findes bl.a. oplysninger om fritidsaktiviteter, fritidsønsker og tv-forbrug indsamlet blandt børn i alderen 8-14 år fra Thorshavn, Klaksvig og nogle mindre bygder på Færøerne.
- **Færøske lagtingsvalg 1945-1984**
Her findes bl.a. oplysninger om antallet af vælgere og gyldige stemmer ved lagtingsvalgene på Færøerne 1945-1984 og antallet af gyldige stemmer, stemmer for løsrivelse og stemmer for regeringsforslaget ved folkeafstemningen på Færøerne i 1946.
- **Jordfordelingen på Færøerne, 1801-1850**
Her findes oplysninger om fordelingen af jord på Færøerne, med angivelse af navne og værdi for de enkelte matrikler.

- **Medborgerskab på Færøerne, 2004**
Her findes bl.a. spørgsmål om det færøske folks holdninger til de færøske politiske systemer, såvel som deres relation til folketinget, og hvor let, borgeren føler, det er at påvirke beslutninger i systemet.
- **Observa Prøvevalg 1993, oktober-undersøgelsen**
Her findes bl.a. to spørgsmål om holdningen til den danske regerings lånegaranti og det økonomiske tilskud til Færøerne.
- **Sonar opinionsundersøgelser 1993, februar**
Her findes bl.a. to spørgsmål om danskernes holdning til den danske lånegaranti og bloktilskuddet til Færøerne.

Klima

I arkivalierne herunder kan du finde materiale og oplysninger om det færøske klima helt tilbage til 1795. Hovedparten består af observationsmateriale, der bl.a. kan bruges til at undersøge evt. klimaforandringer på Færøerne.

- **Danmarks Meteorologiske Institut, Rigsarkivet**
I [Liste, observationsstationer Færøerne \(navn\) \(2018 - 2018\)](#) og [Liste, observationsstationer Færøerne \(postnummer\) \(2018 - 2018\)](#) findes lister over både aktive og nedlagte færøske observationsstationer med angivelse af deres funktionsperiode, placering og stationsnummer. På trods af dateringen findes her oplysninger om færøske observationsstationer tilbage til 1871. Oplysninger om de enkelte observationsstationers nærmere placering m.v. findes i [Stationskartoteket \(1965-2016\)](#).

Stationernes observationer, foruden andet materiale om det færøske klima, findes blandt det andet materiale herfra og i materiale fra Meteorologisk Institut nedenfor.
- **Det kongelige Søkartarkiv, Rigsarkivet**
I [Island og Færøerne \(1863-1928\)](#) findes bl.a. vandstandsopmålinger for farvandet omkring Færøerne fra de årlige opmålingsture til Færøerne og Island fra perioden 1863-1928.
- **Meteorologisk Institut, Rigsarkivet**
Her findes observationer af det færøske klima fra 1795 til i dag. En del af det nyere materiale skal dog findes under Danmarks Meteorologiske Institut, som Meteorologisk Institut officielt tog navneforandring til i 1989.

I [Diverse videnskabelige observationsbilag \(1872-1996\)](#) findes forskelligt materiale om Færøerne og om Færingehavn på Grønland. På trods af dateringen findes der her materiale med oplysninger om det færøske klima tilbage til 1795. I bl.a. [Klimatabeller \(1760-1988\)](#), [Klimalister \(1961-1990\)](#), [Synopser \(1941-1965\)](#) og [Vandstandsmålinger, Danmark, Færøerne og Grønland \(1872-2016\)](#) findes materiale med observationer af vind, vejrlig, temperatur, nedbør, vandstand, barometerstand m.v. ofte foretaget flere gange dagligt.

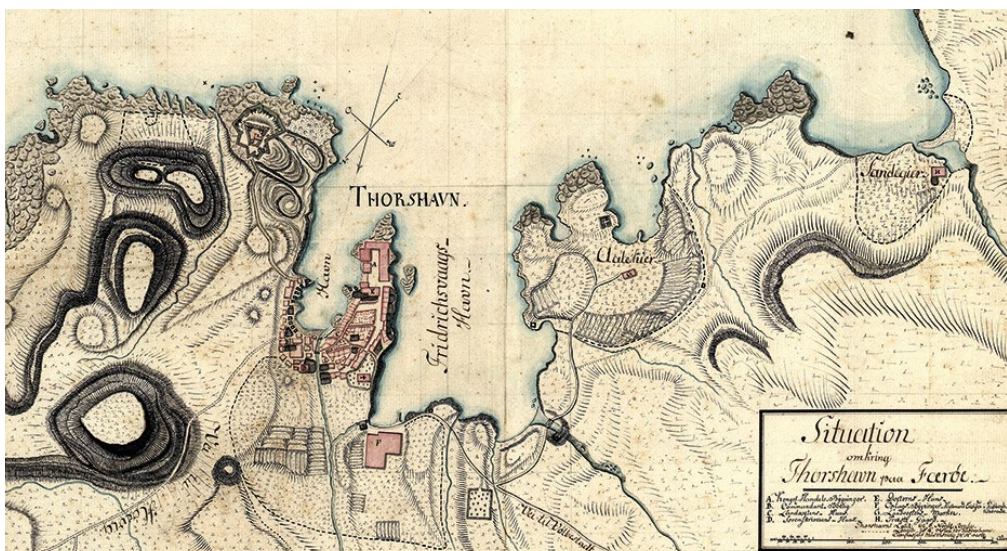
Kort og tegninger

De færørelaterede arkivalier i danske arkiver er ikke kun breve, journaler, sagsakter og lignende, men også forskellige mere tekstlette arkivalier som bl.a. kort og tegninger. Da mange kort og tegninger er større end de fleste andre arkivalier, vil de ofte være samlet for sig, men de kan også findes blandt de andre arkivalier, der er omtalt i denne vejledning.

I arkivalierne herunder finder du bl.a. land- og søkort over Færøerne, bygningstegninger og blåtryk over færøske embedsboliger og arbejdspladser, samt tegninger og skitser af færøske byer, bygder og landskaber. Bygningstegningerne omfatter bl.a. også tegninger af forslag til bygninger, der aldrig blev til noget eller blev ændret inden opførslen.

■ **By- og Boligministeriet Arkitektafdeling C, Rigsarkivet**

I [Bygningstegninger \(1962-1971\)](#) findes tegninger af færøske embedskontorer og -boliger fra ca. 1961-1969, såsom fx rigsombudsmandskontoret og -boligen i Thorshavn, Klaksvig posthus, landslægeboligen i Thorshavn og sysselmandsboligen i Sørvåg m.v.

Plan af Thorshavn og omegn fra Forsvarets Bygningstjenestes historiske tegningsarkiv.

■ **Det kongelige Søkortarkiv, Rigsarkivet**

Forskellige kort over Færøerne, findes i [Søkort \(rullekort\) \(S\) \(1688-1978\)](#), [Søkort \(rullekort\) \(SB\) \(1802-1985\)](#) og [Samling af søkort fra Danmark, Færøerne, Grønland og Sverige \(1894-1994\)](#), hvor der i den sidste bl.a. findes kort fra før 1894 med senere rettelser

Diverse tegninger af den færøske kyst m.v. findes i [Søkort \(1690-1933\)](#), [Færøerne: Landtoninger \(1939-1949\)](#) og [i Island og Færøerne: Materiale vedr. opmåling af Færøerne og Island \(1890-1932\)](#) pakke 123 i albummet "Island og Færøerne 1890".

I [Søkort \(1650-1945\)](#) og [Søkort \(1706-1978\)](#) findes både kort over Færøerne og tegninger af den færøske kyst m.v.

For yderligere materiale fra Det kongelige Søkortarkiv, se afsnittet Kultur og videnskab.

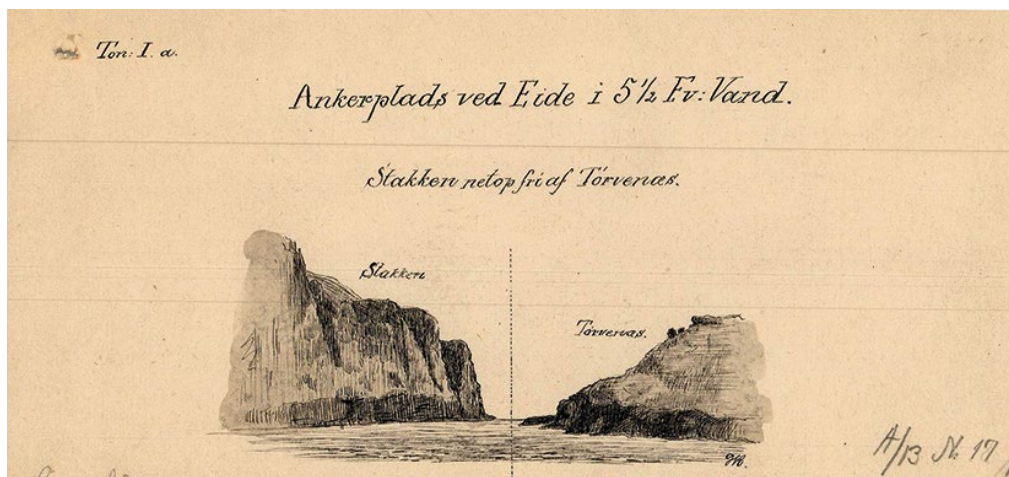
- **Forsvarets Bygningstjeneste**, Rigsarkivet
I *Etablisementstegninger (1666-1987)* findes kort over Færøerne og bygningstegninger m.v. for Marinestation Thorshavn, Flyvestation Thorshavn, Loranstation Ejde og Skansen hovedsagelig fra den sidste halvdel af 1900-tallet, i *Historisk tegningsarkiv (1600-1960)* findes kort over Færøerne og planer, tegninger og prospekter af Thors-havn og andre færøske byer hovedsageligt fra 1700-tallet, og i *Fæstningskort (1600-1980)* findes kort over Skansen fra omkring 1800.
For yderligere materiale fra Forsvarets Bygningstjeneste, se afsnittet Forsvaret.

- **Fyrvæsenet**, Rigsarkivet
I *Fyrtegninger (1760-1973)* findes enkelte tegninger af færøske fyrtårne, men der findes primært tegninger af forskellige færøske embedsboliger, såsom fx rigsombudsmands-boligen i Thorshavn, forskellige sysselmandsboliger m.v.
Tegningerne af færøske embedsboliger m.v. er hovedsagelig fra perioden 1930-1959.

- **Geodætisk Institut**, Rigsarkivet
På trods af dateringerne findes kort over Færøerne tilbage til 1710 i *Kort over Færøerne (1950-1989)* og kort over Danmark med hertugdømmerne, Island og Færøerne tilbage til 1847 i *Danske ældre og yngre kort (1928-1992)*.
For yderligere materiale fra Geodætisk Institut, se afsnittet Kultur og videnskab.

- **Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet**, Rigsarkivet
I *Bygningstegninger (1848-1949)* findes bygningstegninger af et forslag til en skole i Thorshavn fra 1909.

- **Holger Christian Valdemar Møller**, Rigsarkivet
I *Tegninger (1863-1936)* og *Den færøske stensag (1909-1936)* findes blåtryk over bl.a. Stenværket ved Thorshavn og kort over bl.a. ankerpladser på Færøerne.
For yderligere materiale fra Holger Christian Valdemar Møllers privatarkiv, se afsnittet Erhverv (landbrug, fiskeri, industri, handel m.v.)

- **Rentekammeret**, Rigsarkivet
I *Kort og tegninger (1600-1920)* findes bl.a. kort over Færøerne fra 1808 og frem.
For yderligere materiale fra Rentekammeret, se afsnittet Monopolhandelstiden.

- **Statens Luftfartsvæsen**, Rigsarkivet
I *Lufthavnstegninger (Esbjerg og Vagar) (1936-1979)* findes bl.a. planer, tværprofiler, kort og tegninger af Vágar Lufthavn og af noget af lufthavnens materiel.

Udvandrerne

Ovenfor i denne vejledning er du bl.a. blevet præsenteret for nogle af de arkivalier i danske arkiver, der drejer sig om færinger, der har bosat sig permanent i Danmark eller har opholdt sig i Danmark i en periode af deres liv. Det er dog også muligt at finde materiale om færinger, der er emigreret til andre lande. I Danmark findes dette bl.a. i Det Danske Udvandrerarkiv. Her kan du finde materiale om udvandring, migration og kulturmøder fra 1880erne til i dag.

I arkivet findes fx breve, dagbøger og manuskripter fra de udvandrede, der bl.a. kan ses på arkivets hjemmeside. Her findes bl.a. materiale med relation til Færøerne.

På arkivets hjemmeside er det desuden muligt at søge i Udvandreprotokollerne. Dette er en database, der er blevet til på grundlag af Københavns Politis Udvandrerprotokoller, og derfor indeholder databasen flertallet af de udvandrere, der i perioden 1869-1913 købte en oversøisk billet af en dansk rejseagent. Her kan du bl.a. finde personer, der fx er født på Færøerne.

Fortoninger af Eide fra Det kongelige Søkartarkiv.

Arkiver, læsesale og hjemmesider

Her finder du læsesalsadresser og andre informationer om forskellige danske arkiver, der har færørelaterede arkivalier i deres samlinger. Læsesalenes åbningstider m.v. kan ses på arkivernes hjemmesider.

ARBEJDERBEVÆGELSENS BIBLIOTEK OG ARKIV

Arbejderbevægelsens arkiv er centralarkiv for lønmodtagernes organisationer og partier og organisationer på den danske venstrefløj. Arkivet indsamler, registrerer og formidler private arkivalier fra organisationer, partier og personer i arbejderbevægelsen og alle dens forgreninger.

Læsesal: Arbejdermuseet, Rømersgade 22 1362 København K

Hjemmeside: arbejdermuseet.dk/viden-samlinger

Bestil arkivalier: abm.reindex.net/ABA/main/Landing.php

ARKIV.DK

Her søger du i materiale fra mere end 580 danske lokal- og stadsarkiver samt et mindre antal specialsamlinger. Det meste af materialet er af privat oprindelse, men man kan også finde arkivalier fra kommunale myndigheder og institutioner. En del materiale, bl.a. ca. to

millioner historiske fotografier, er digitaliseret og kan ses umiddelbart, mens andet materiale skal ses hos det pågældende arkiv. Vær opmærksom på, at mange af arkiverne stadig har en del uregistreret materiale, som endnu ikke findes på hjemmesiden. Finder du ikke, hvad du søger, kan du i stedet prøve at tage kontakt til det enkelte arkiv.

Hjemmeside: arkiv.dk

DET DANSKE UDVANDRERARKIV

Det Danske Udvandrerarkiv har arkivalier om den danske udvandring til hele verden. Her kan du finde materiale om udvandring, migration og kulturmøder fra 1880erne til i dag.

Hjemmeside: udvandrerarkivet.dk

Søg og se scannede arkivalier: udvandrerarkivet.dk/soegeside

KØBENHAVNS STADSARKIV

Københavns Stadsarkiv har altid været knyttet til Københavns bystyre og har en omfattende samling af materiale om Københavns historie. Københavns Stadsarkiv driver desuden STARBAS.net, det er en fælles søgeportal for flere danske stads-, kommune- og byarkiver. Det er muligt her at søge efter materiale på tværs af disse arkiver og bestille materiale til brug på de enkelte arkivers læsesale.

Læsesal: Københavns Rådhus, Rådhuspladsen 1, 1599 København V

Hjemmeside: kbharkiv.dk

Bestil arkivalier: starbas.net/arkivets_forside.php?arkiv=1

RIGSARKIVET

Rigsarkivet har til formål at indsamle og opbevare historiske kilder, der bl.a. tjener til dokumentation af væsentlige administrative forhold, og at stille dem til rådighed for offentligheden. Samlingerne dokumenterer i ord og billeder hele det danske riges historie, det danske demokratis og retsvæsens udvikling, store begivenheder og personligheder, der har haft historisk betydning, konger og dronninger og helt almindelige danskere og færingers liv og levned gennem tiderne.

Rigsarkivet har flere forskellige net-baserede systemer, der kan hjælpe dig med at finde det materiale, du søger, hvoraf tre er nævnt i denne vejledning: "Daisy" er Rigsarkivets arkivdatabase, hvor du kan søge i Rigsarkivets arkiver og evt. bestille materiale til brug på en læsesal, "Søg i samlingerne" er én samlet indgang til alle data i Daisy, Arkivalieronline og Indtastningsportalen, og på Arkivalieronline finder du alle Rigsarkivets scannede og digitaliserede umiddelbart tilgængelige arkivalier, herunder de færørelaterede.

Læsesale: Rigsarkivet har læsesale i København, Odense, Viborg og Aabenraa

- København: Den Sorte Diamant, Søren Kirkegaards Plads 1, 1221 København K
- Odense: Jernbanegade 36, 5000 Odense C
- Viborg: Ll. Sct. Hans Gade 5, 8800 Viborg
- Aabenraa: Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa

Hjemmeside: sa.dk

Bestil arkivalier: sa.dk/daisy

Søg i samlingerne: sa.dk/find

Se scannede arkivalier:

sa.dk/da/brug-arkivet/arkivalieronline-se-originale-dokumenter-paa-nettet

Færørelaterede arkivalier i danske arkiver. Kom godt i gang
© Kamma Louise Dalsgaard Bech og Rigsarkivet 2019
Layout: Tine Lind

Billede på forside: Fortoner af Thorshavn fra Det kongelige Søkartarkiv.

Billede på indholdsfortegnelse: Fortoner af Kongshavn på Østerø fra Det kongelige Søkartarkiv.

Billede på side 37: Regnskabshæfte fra 1760 for Den færøske handel til og fra Færøerne fra de Reviderede Regnskaber. Foto: Arkivalieronline.

Billede side 47: Kort over Færøerne 1709-1710 fra Forsvarets Bygningstjenestes historiske tegningsarkiv.

Billede på denne side: Regnskabshæfte fra 1767 for Den færøske handel til og fra Færøerne fra de Reviderede Regnskaber. Foto: Arkivalieronline.

